

CO₂ reduktion i byggeriet

Træinformation

Horsens

Præsenteres af

Amdi Schjødt Worm

Civilingeniør, Chefrådgiver LCA og EU taksonomi

Ahsw@arteliagroup.dk

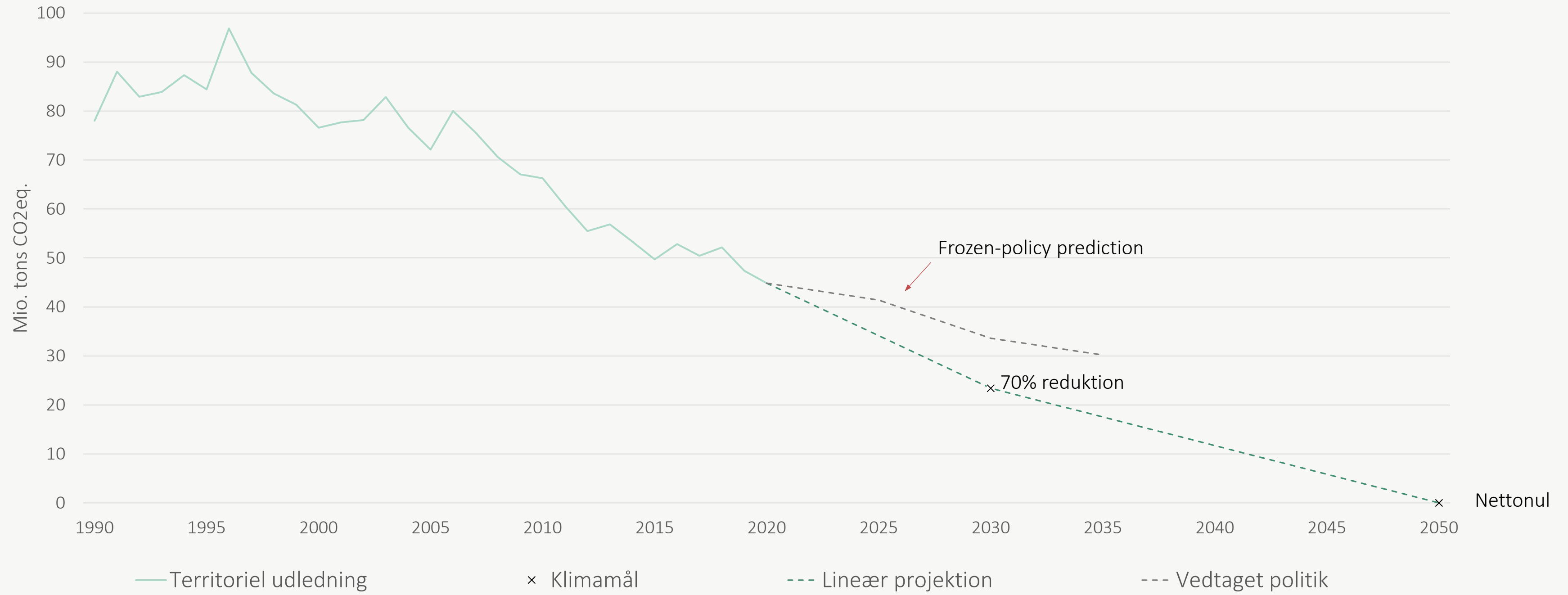
Agenda

- Introduktion - klodens tilstand - byggeriets bidrag
- Eksempler – større byggerier
  - TRÆ, konstruktioner – tung vs let
  - Woodhub, geometri og materialeoptimering
  - MiniCO₂, ressourcer og brand
- Eksempel – mindre byggerier
  - Enfamiliehuse, ydervægge og terrændæk
- Den helhedsorienterede tilgang

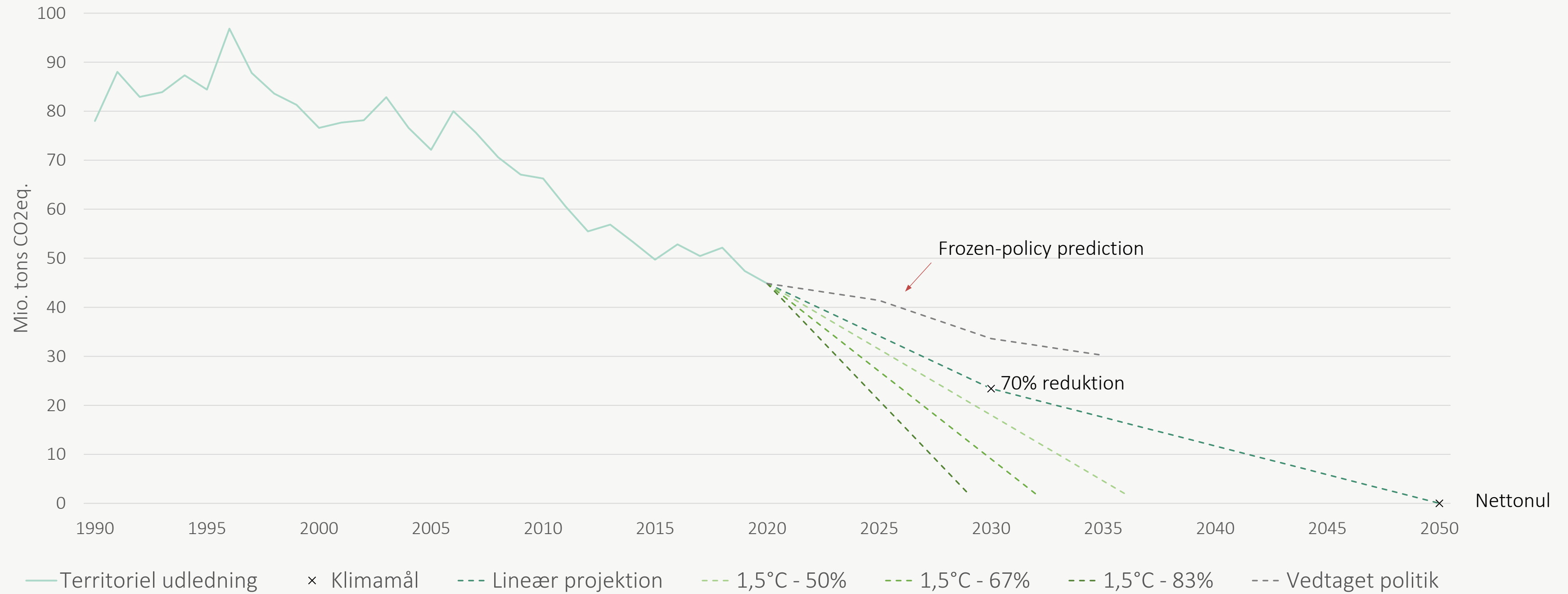
Dansk udledning af drivhusgasser, territorial

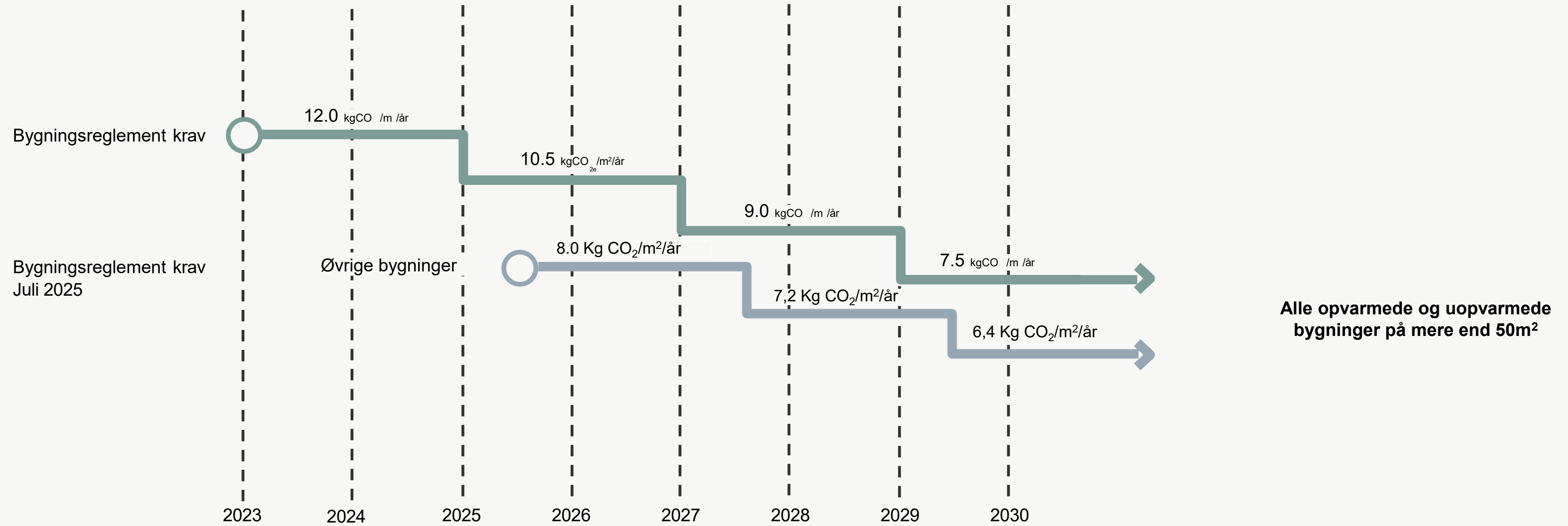
Dansk udledning af drivhusgasser, territorial

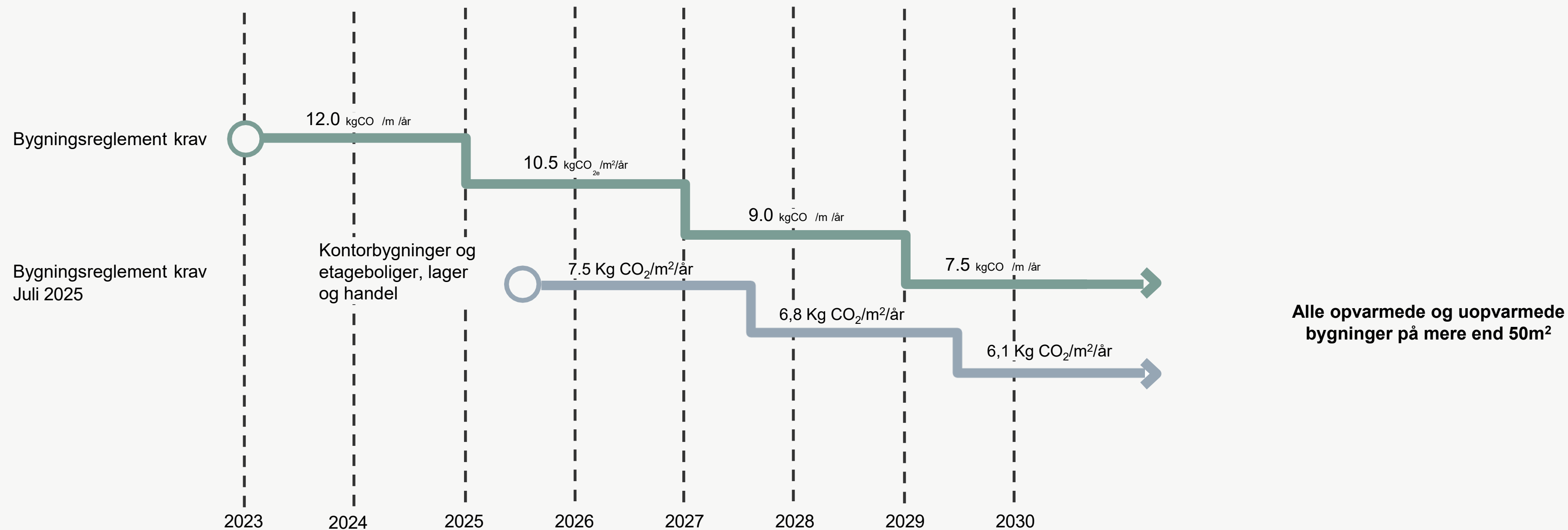
Dansk udledning af drivhusgasser, territorial

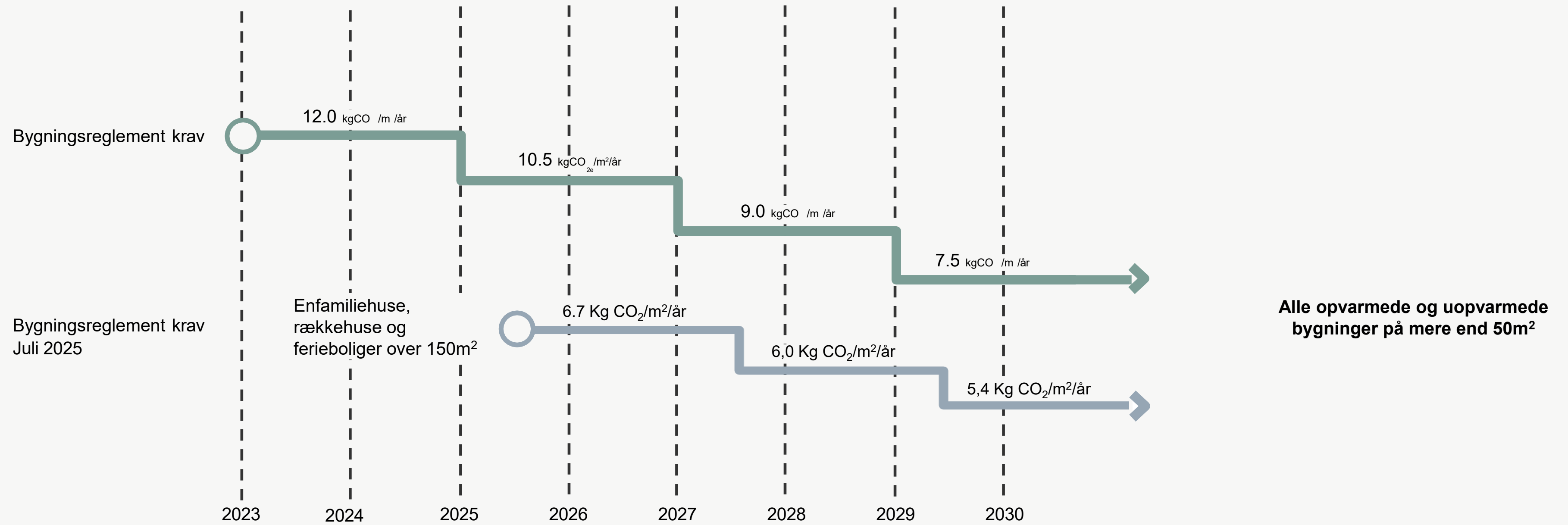
Klimakrav 2025

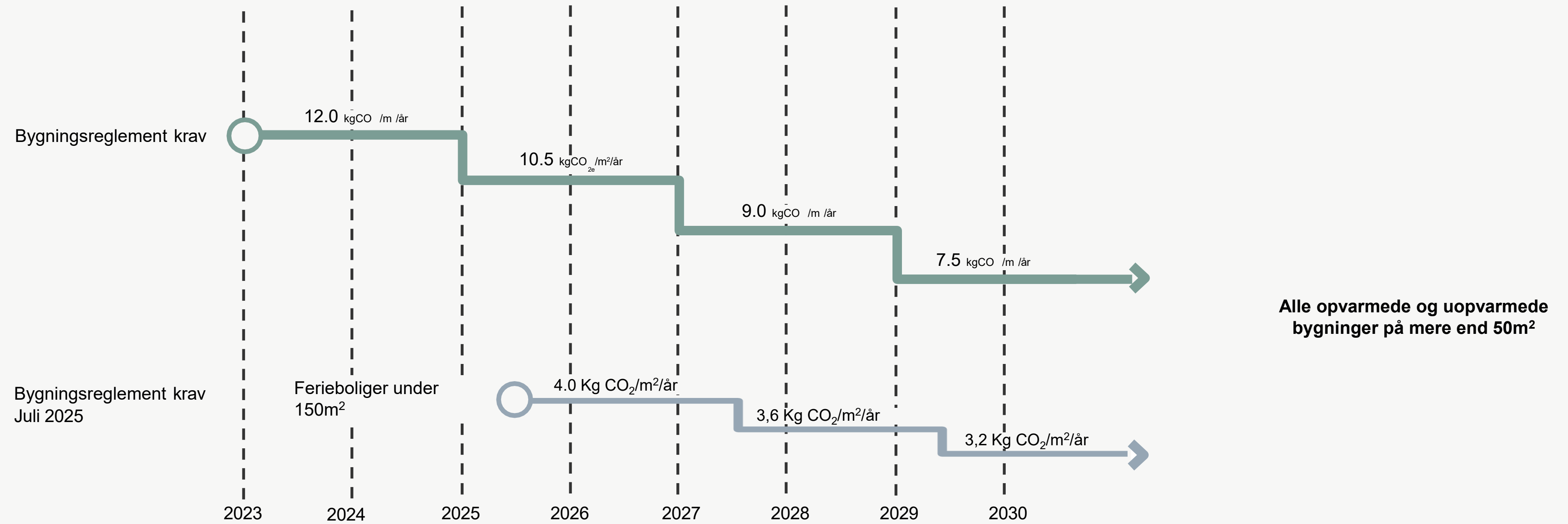
Klimakrav 2025

Klimakrav 2025

Klimakrav 2025

Eksempler – større byggerier

Eksempel – de bærende konstruktioner

TRÆ Sydhavn

15.300 m²

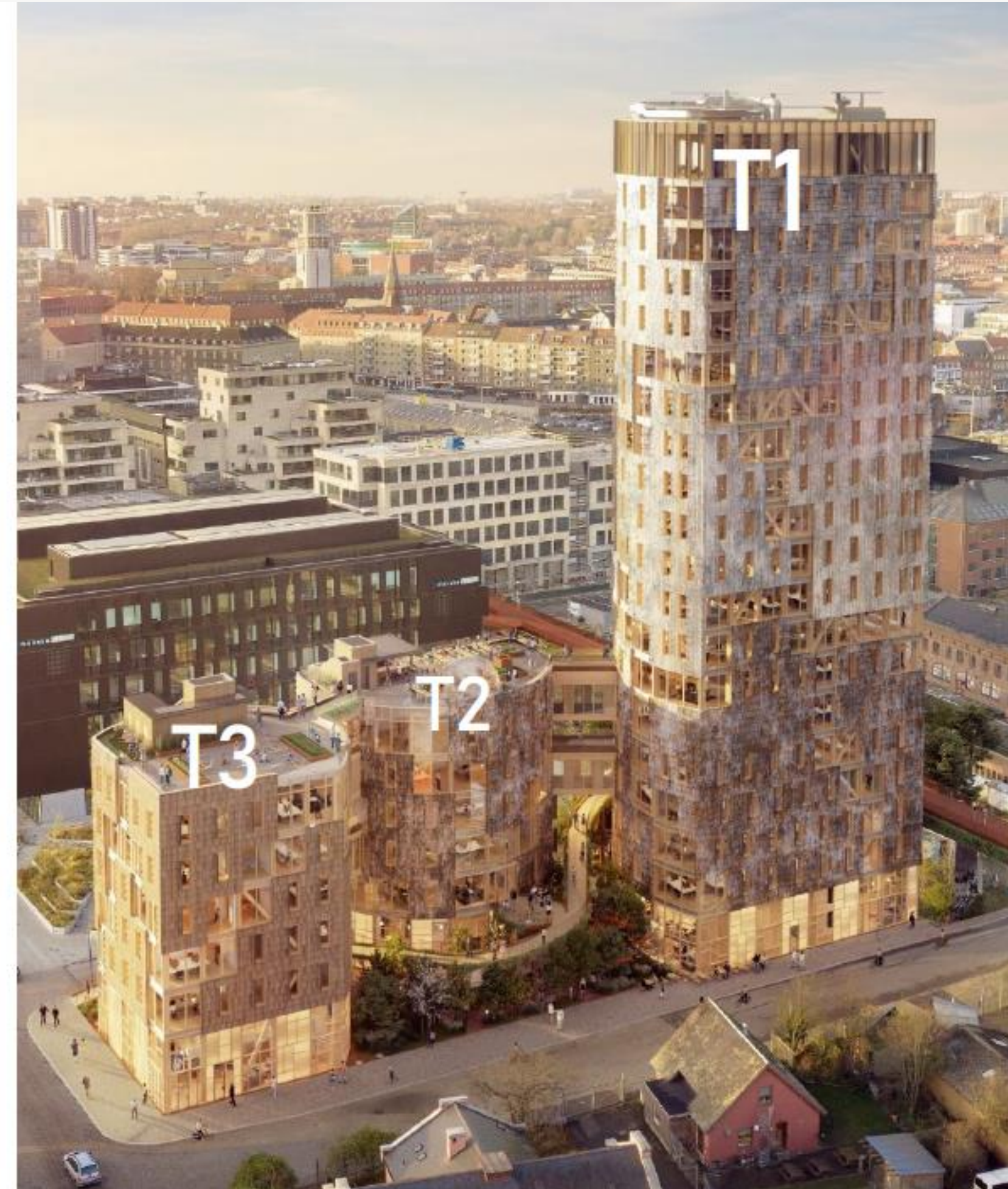
3 bygninger

20 + 6 + 6 etager

78 meter

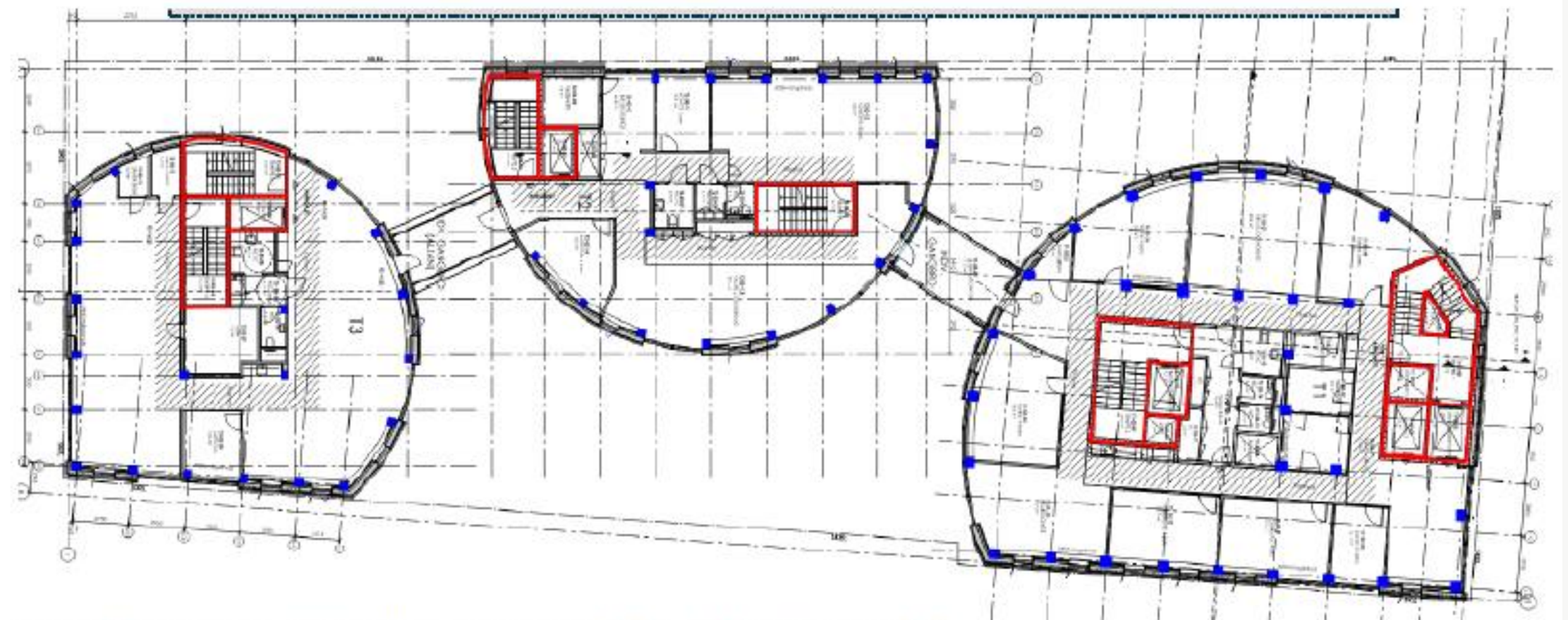
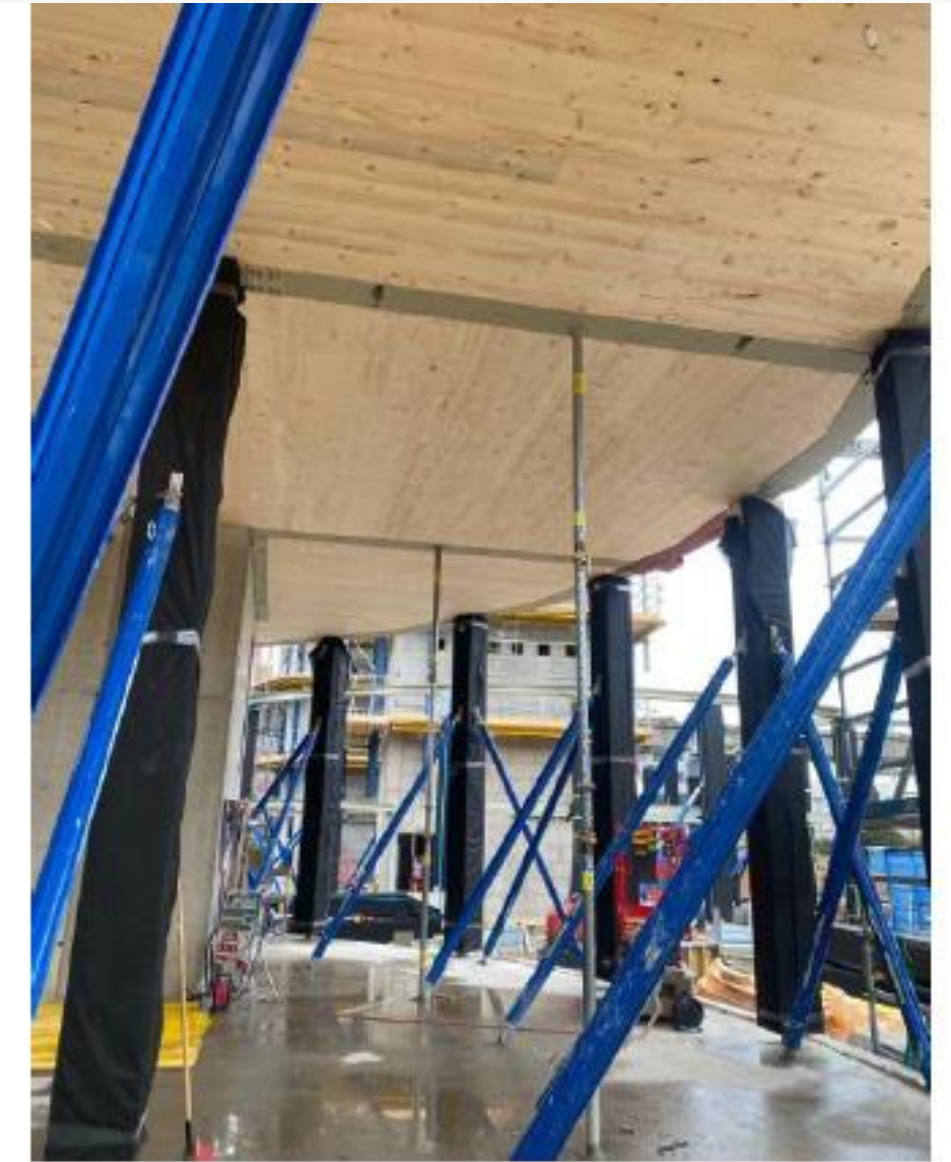
Kontorhus på Sydhavnen i Århus

PFA Pension
Kilden & Hindby
KOM Aarhus
Lendager
Artelia

Konstruktionsopbygning

- CLT dæk + enkelte betondæk
- Søjler og tværafstivninger i limtræ
- Stålbjælker i etagedæk
- Facade i trækassetteelementer
- Trappekerner i beton
- Bundplader i beton, Pælefundering

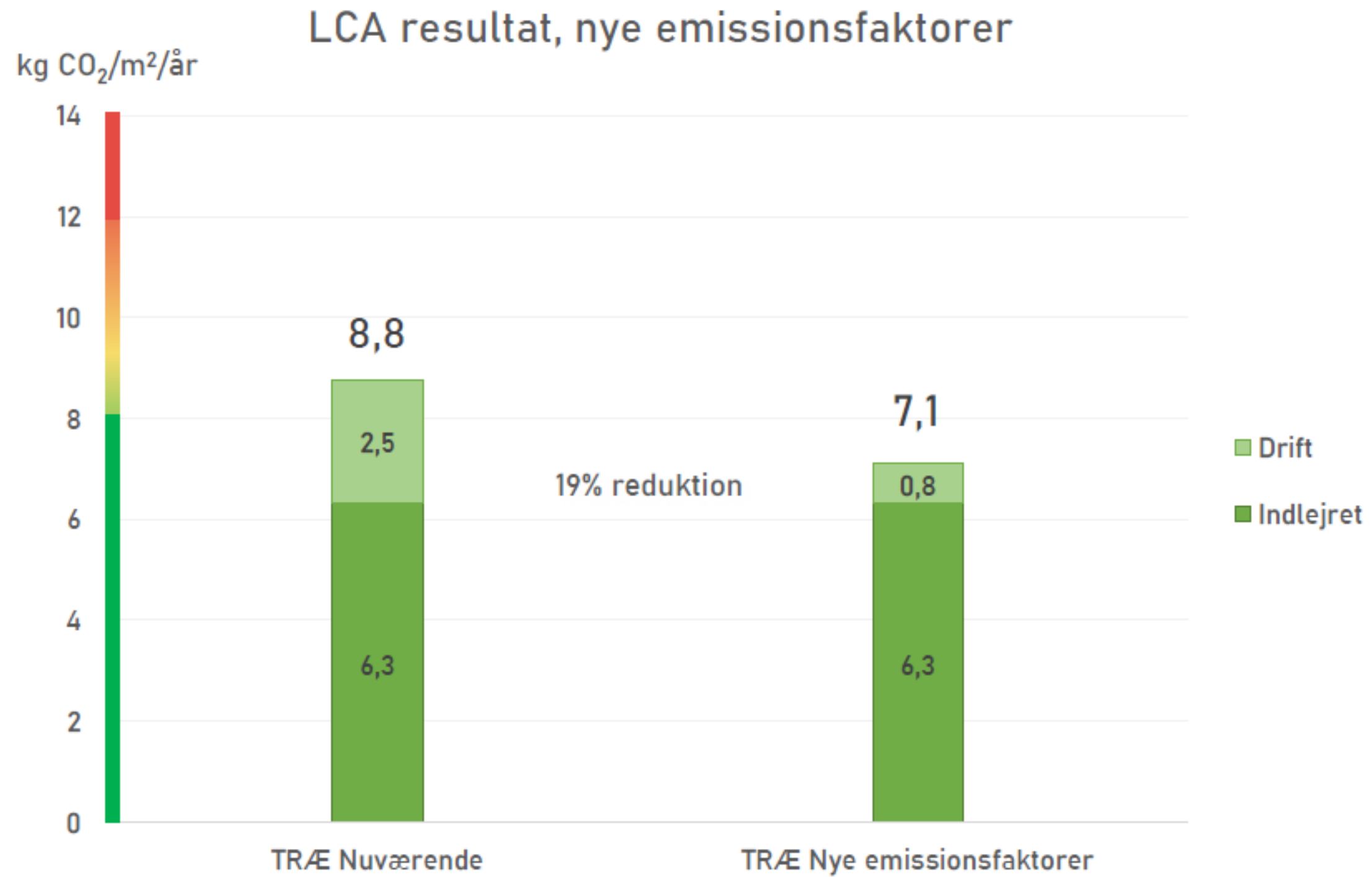
Figur 15 Plantegning, 3. sal. Betonkerner markeret med rød, søjler markeret med blå

Træ/hybrid vs beton

- T1, T2 og T3
  - T1 = 20 etager
  - T2 = 6 etager + kælder
  - T3 = 6 etager
- Benchmark
  - Samme udformning
  - Konventionelle materialer
  - Betonbygning
  - Ingen genbrug

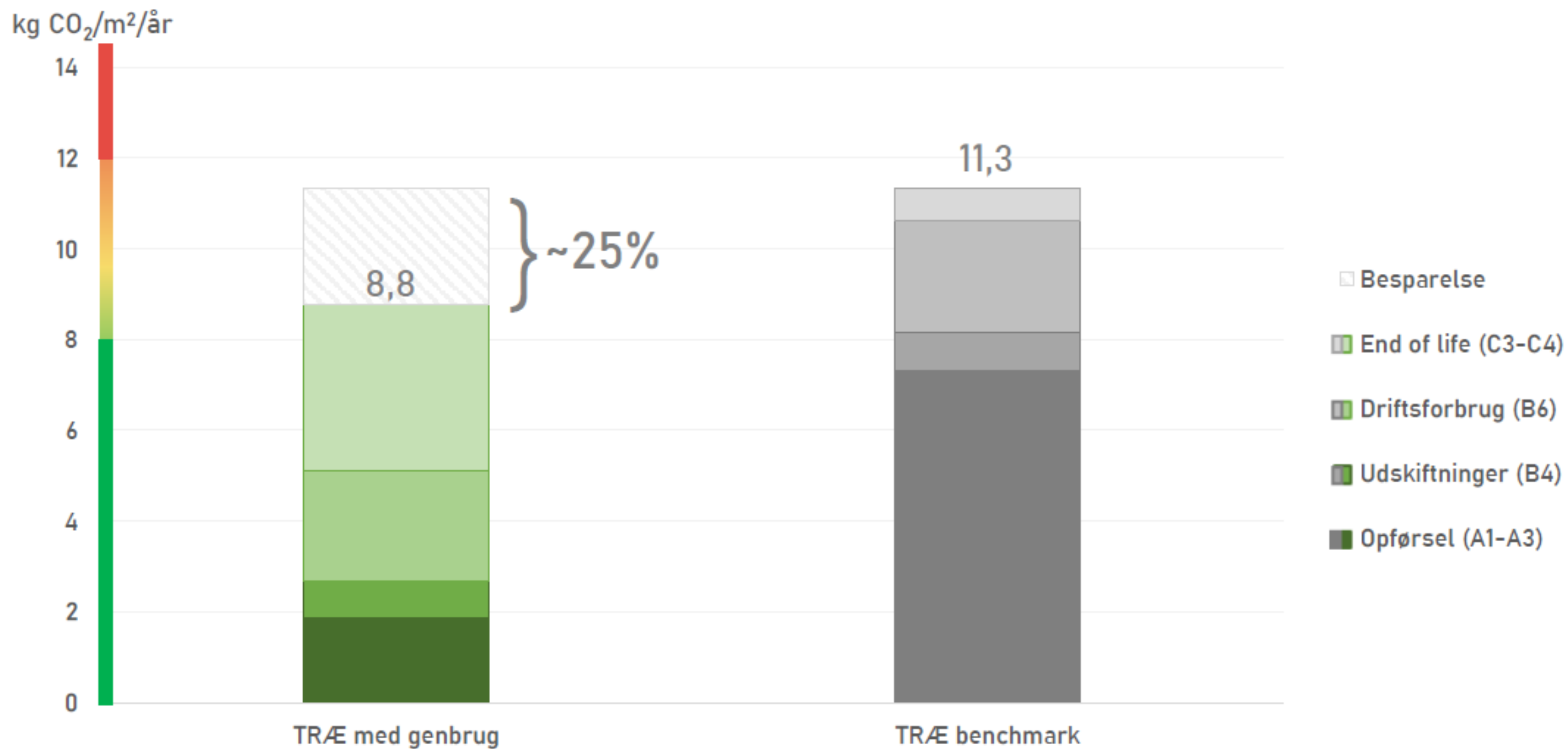
Betydning af nye emissionsfaktorer

CO₂ performance

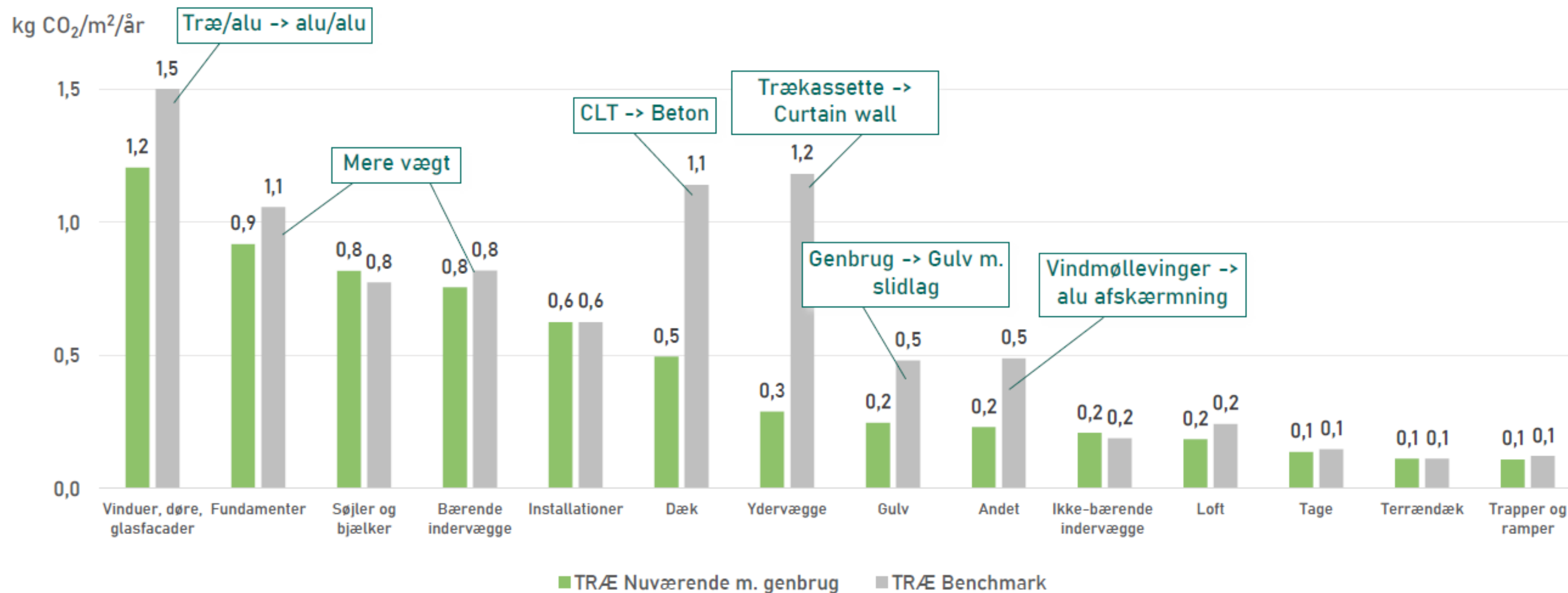
- Benchmark sammenligning

Udledning opdelt i faser jf. BR

CO₂ performance - Benchmark sammenligning

Hovedkonstruktioner - Udledninger for faser jf. BR18

A large, light blue outline of a lightbulb, positioned to the left of the main text.

Vigtige læringer fra projektet

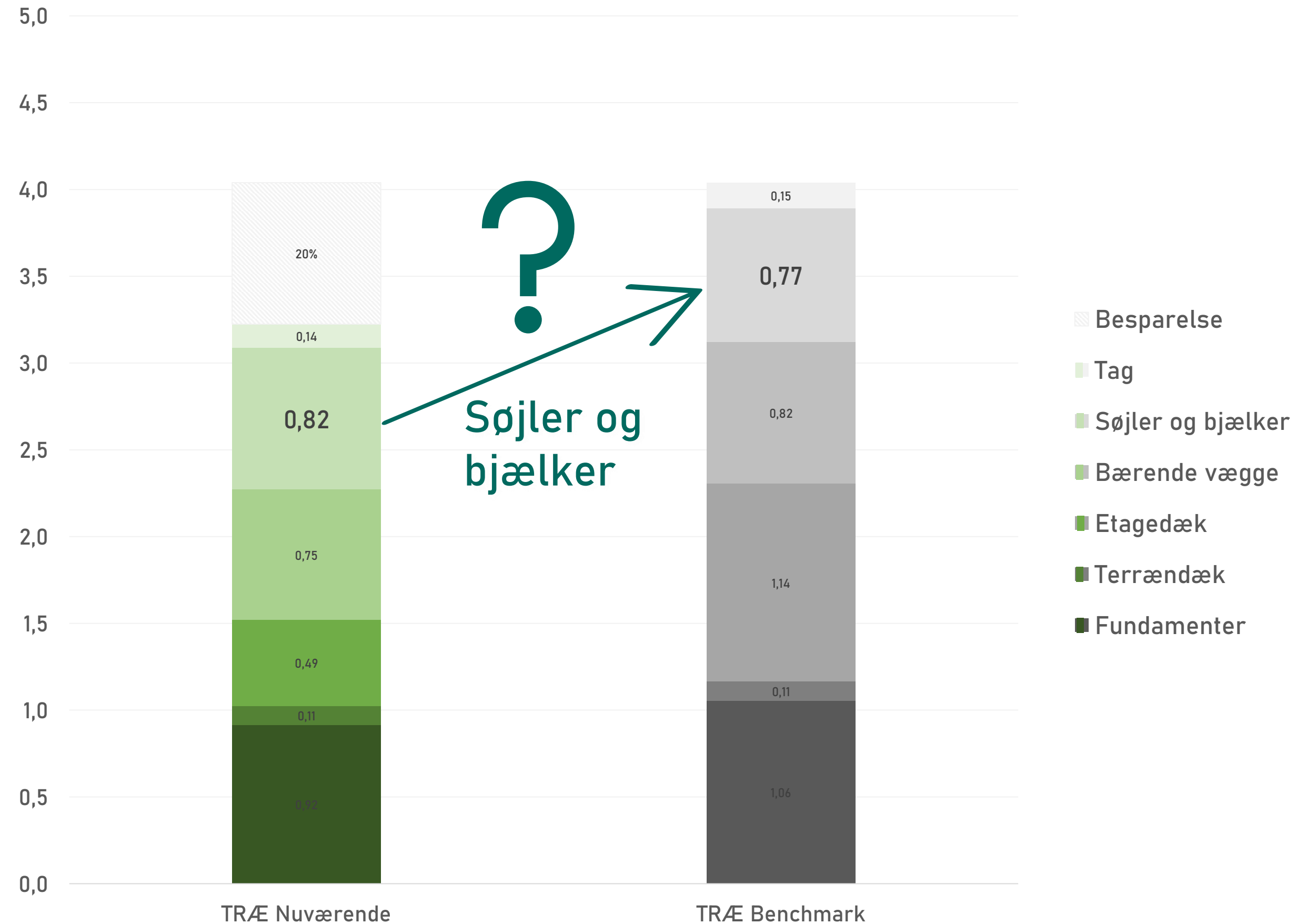
Det statiske systems betydning

- Det statiske system alene står for **37%** af den samlede udledning
- Det svarer til **51%** af udledningen fra materialerne alene

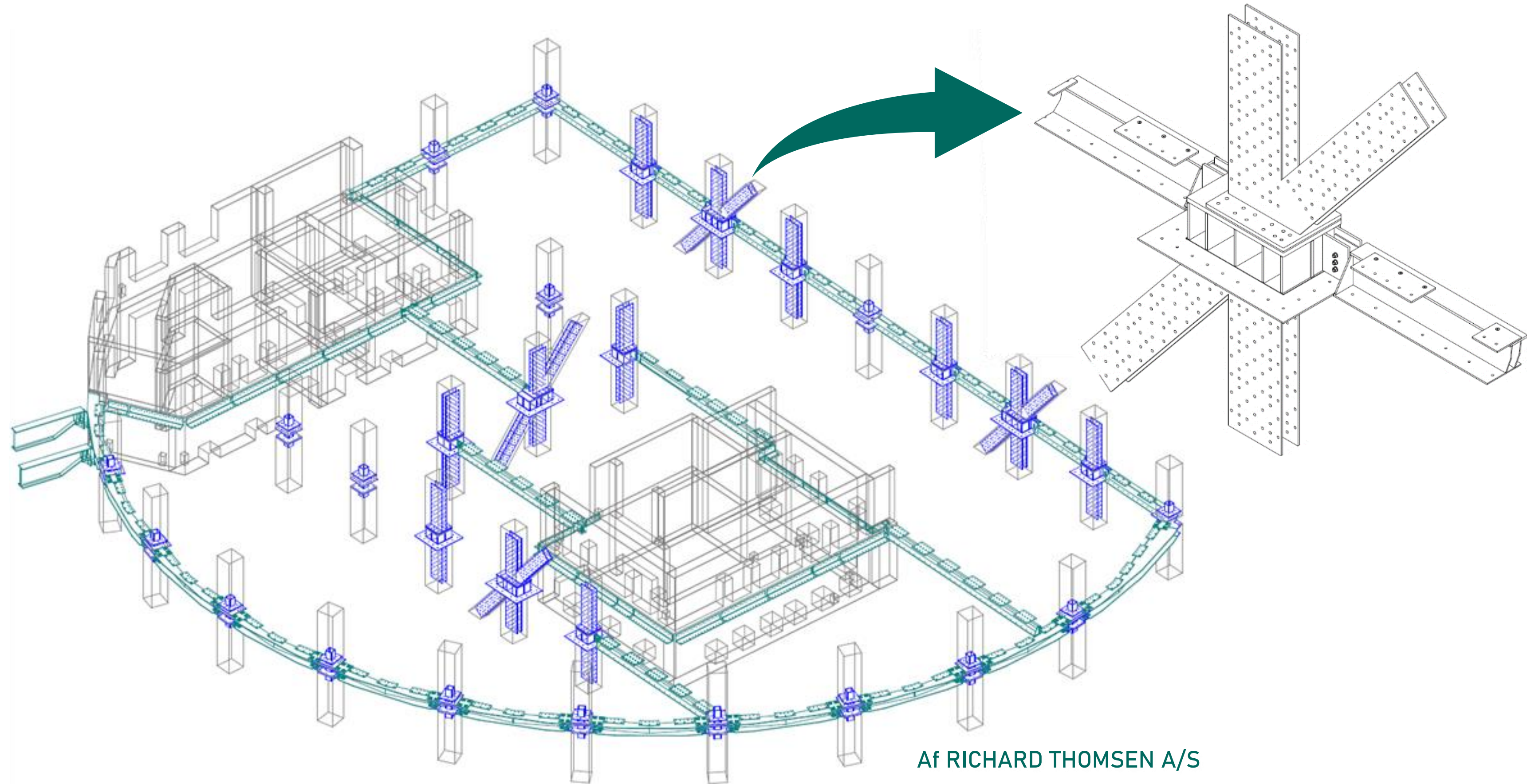

kg CO₂/m²/år

Sammenligning af det statiske system

Det statiske systems betydning

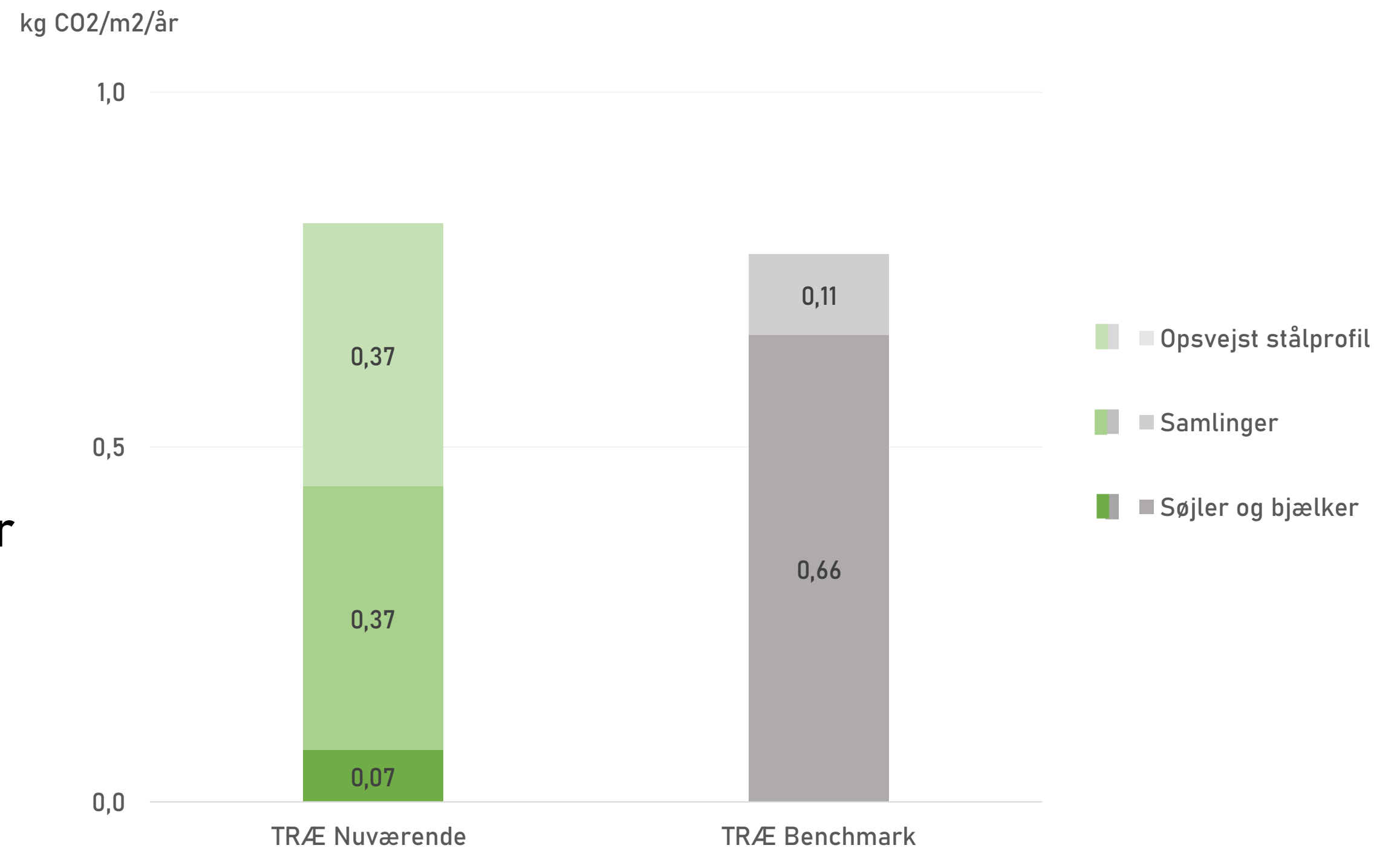

Af RICHARD THOMSEN A/S

Det statiske systems betydning

- Massive stålsamlinger
- Fokus på højde af bygning -> robusthedskrav -> ekstra stål
- Fokus på udformning af design -> robusthedskrav -> Opsvejste stålprofiler

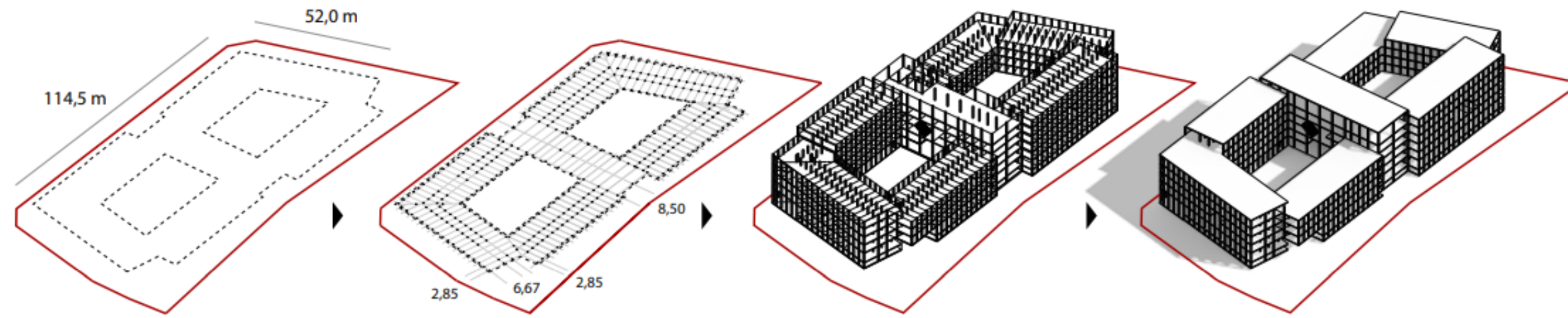
Sammenligning af søjler og bjælker
Det statiske system

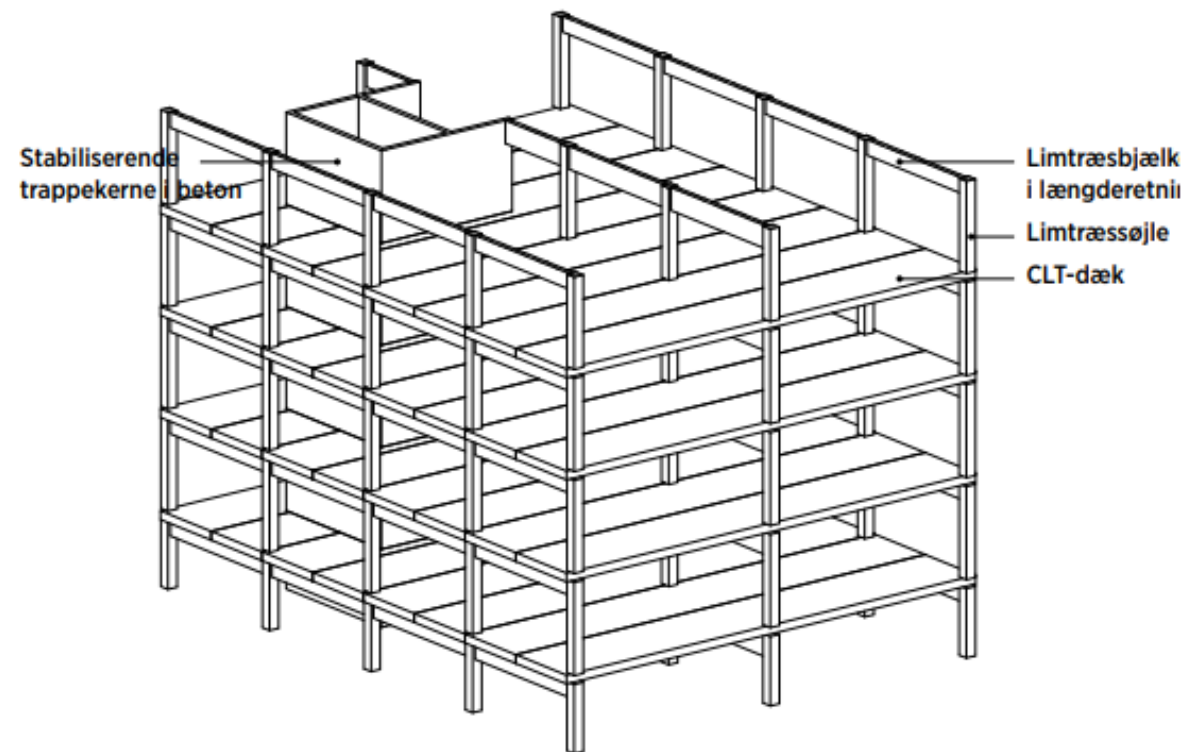
WoodHub

LERCHESGADE
KONTORKNUDEPUNKT

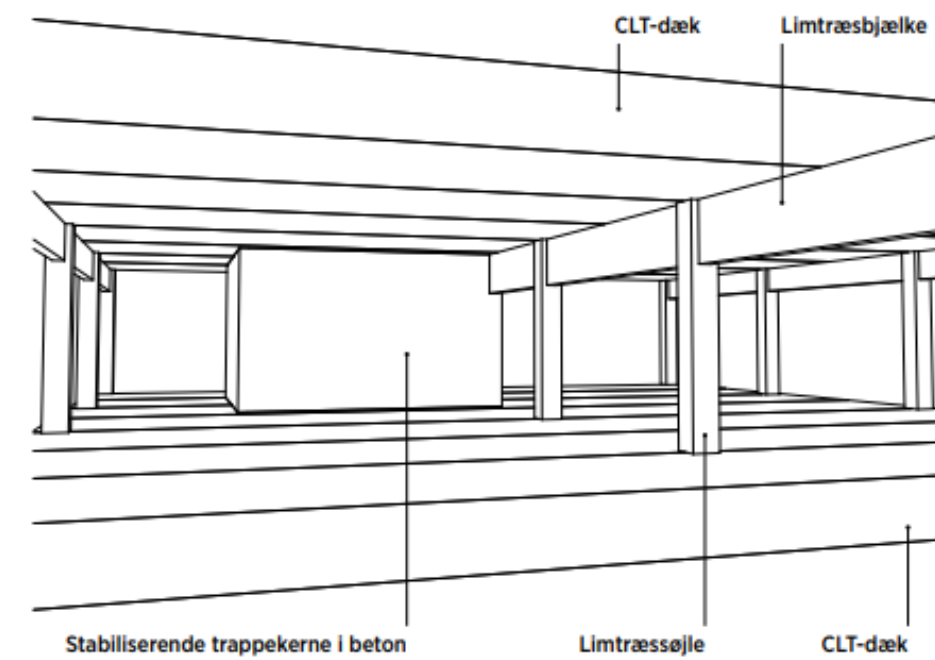

* PRÆCISERING AF KONSTRUKTIONER

ISOMETRI AF UDSNIT I MEETINGHUB

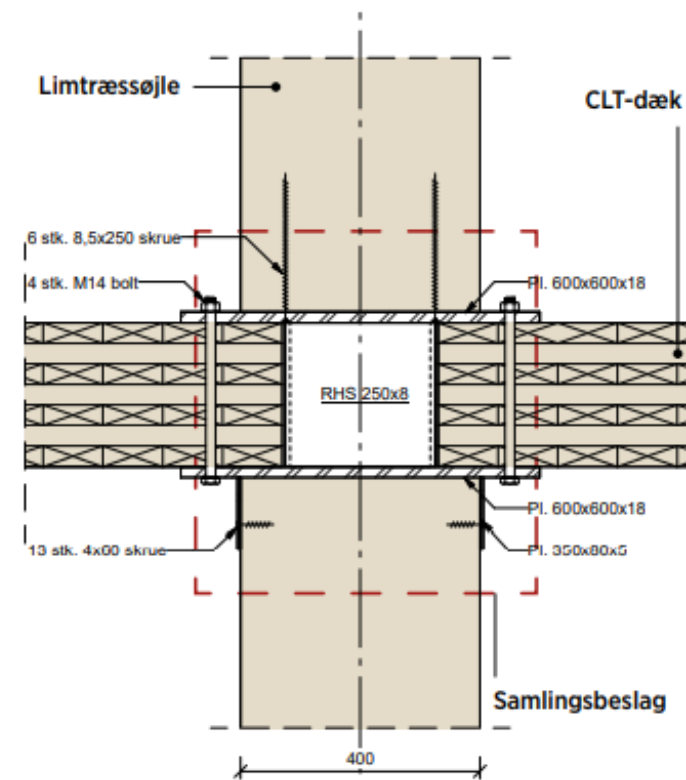
Søjle-drager-konstruktion i limtræ med gennemgående CLT-dæk.

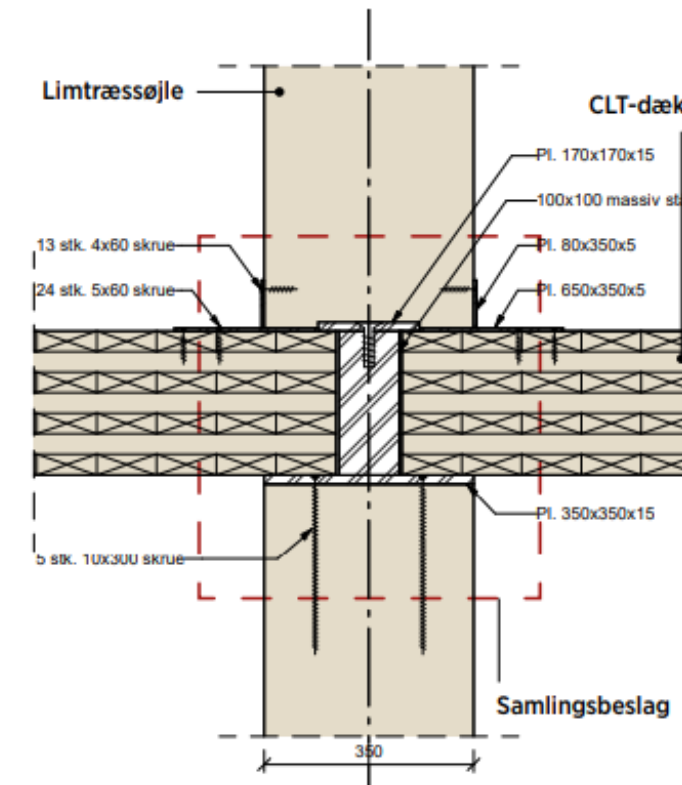
INVENDIGT PERSPEKTIV AF KONSTRUKTIONEN I MEETING HUB

Søjle-drager-system i limtræ med CLT-dæk. Søjle-drager-konstruktion med limtræsbjælker i længderetning med gennemgående CLT-dæk på tværs.

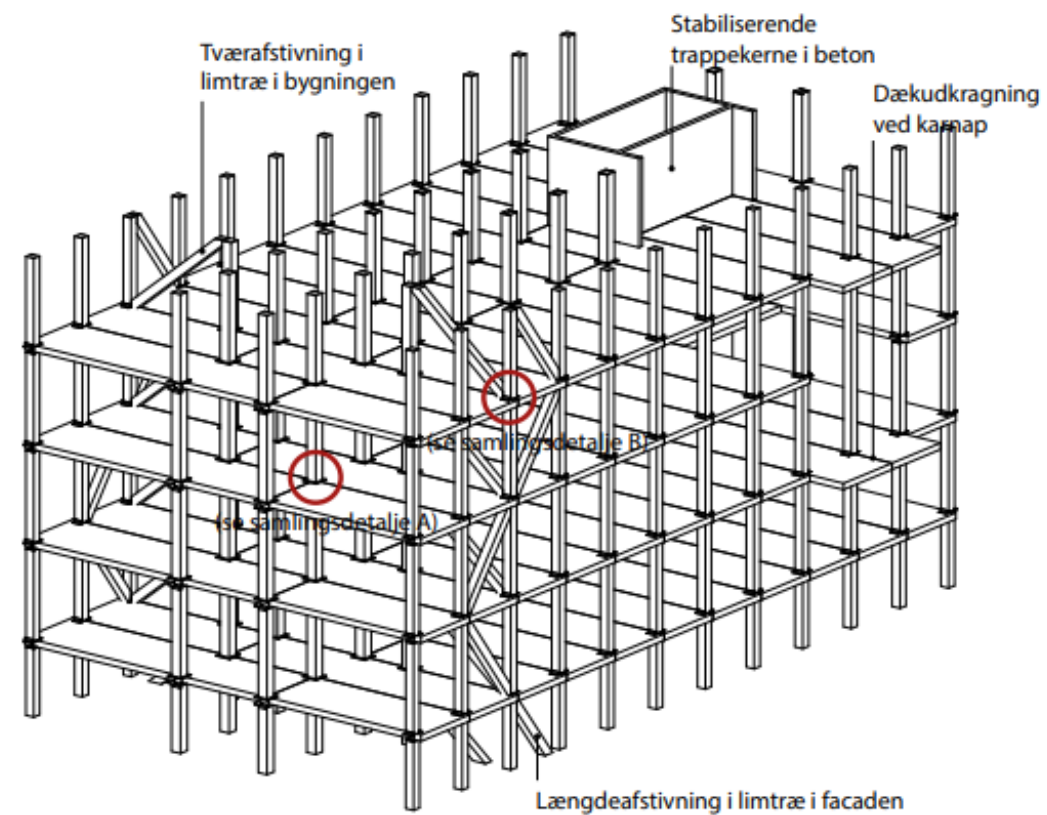
PRÆCISERING AF SAMLINGSDETALJER *

SAMLINGSDETALJE A // Indvendige søjler

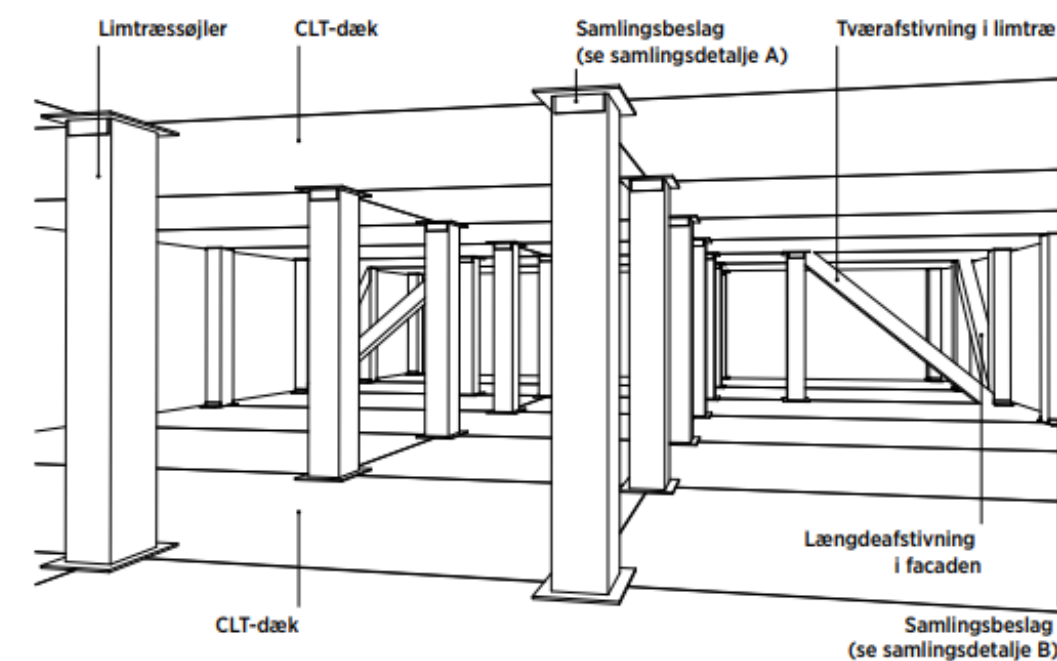

SAMLINGSDETALJE B // Facadesøjler

ISOMETRI AF UDSNIT AF KONTORFLØJ

Paddehattekonstruktion af CLT-dæk, limtræssøjler og samlingsbeslag. Herudover ses tværafstivning i bygningen samt længdeafstivning i facaden (i limtræ) som sammen med de stabiliserende trappekerne i beton sikrer husets stabilitet.

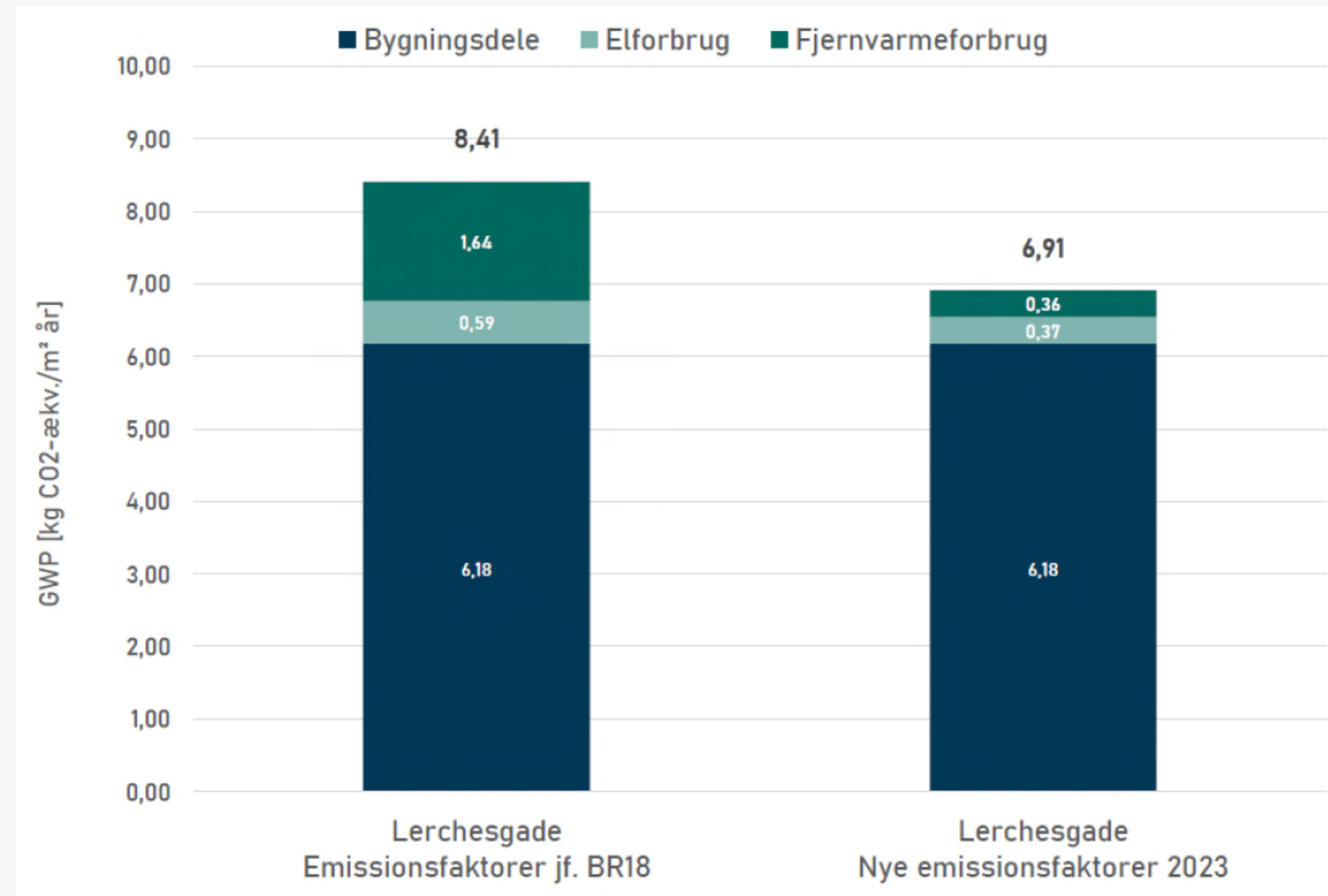

INVENDIGT PERSPEKTIV AF KONSTRUKTIONEN I KONTORUDSNIT

Paddehattekonstruktion af CLT-dæk, limtræssøjler og samlingsbeslag. Ved denne konstruktion hviler dæk af på søjler via samlingsbeslag, der er ingen bjælker.

NYE EMISSIONSFAKTORER I BR FRA JULI 2025

LERCHESGADE

Lerchesgade

Kontorhus med kælder

Referenceareal: 32.000 m²

Frivillig bæredygtighedsklasse

Bærende trækonstruktioner med undtagelse af trappekerne, kælder og beslag

MiniCO2 Etagehus TRÆ - Erfaringer

Klimaaftryk, ressourcer og brand

MiniCO2 Etagehus TRÆ

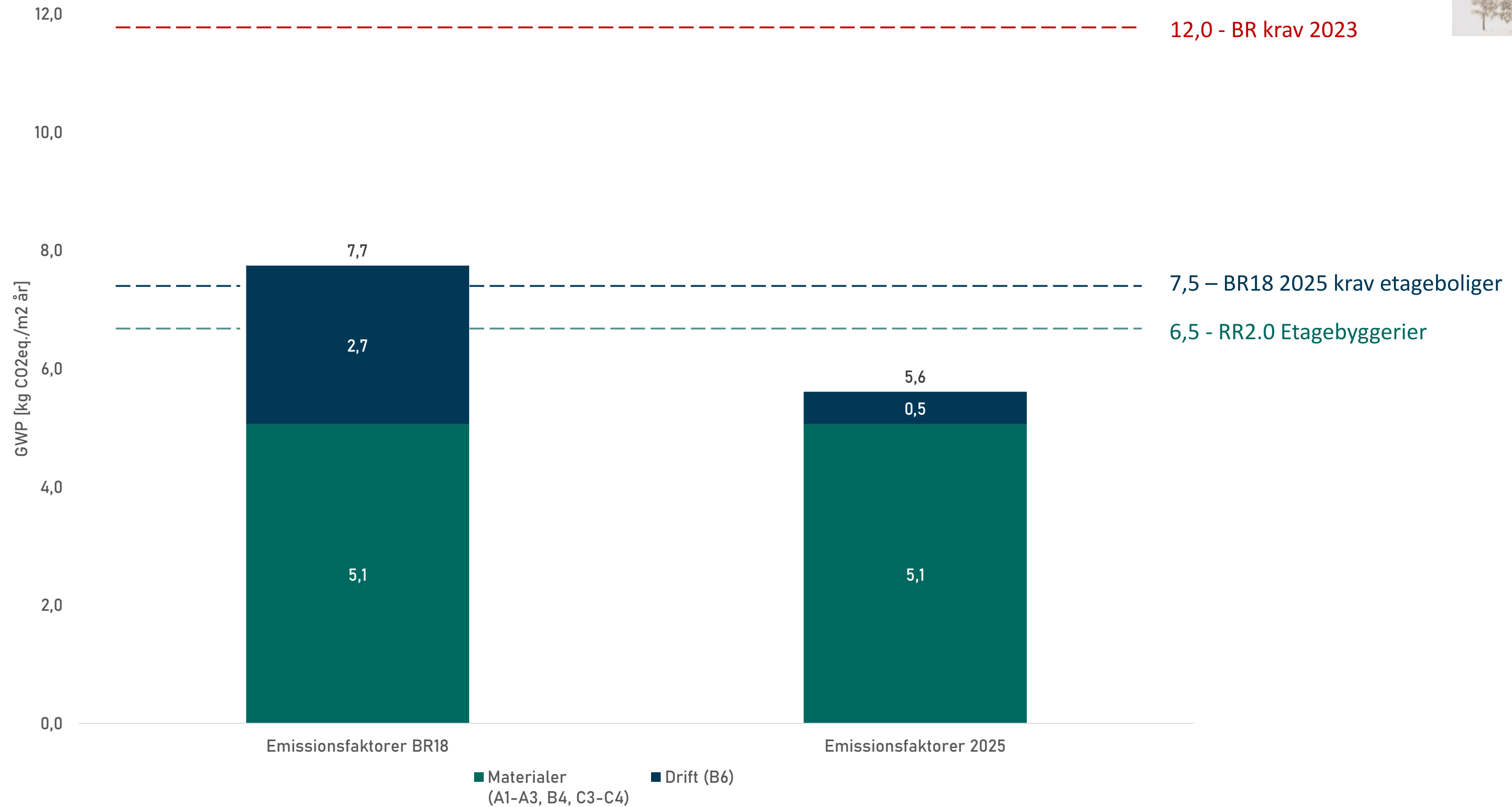
- Klimamålsætning
  - 5 kg CO₂eq./m² år for materialerne
- Fokus på brug af træ
  - Trappekerne i træ
  - Biobaserede isolering
  - Ribbedæk med synlige bjælker
  - Facader af trækassetter
  - CLT gavle

Klimaaftryk

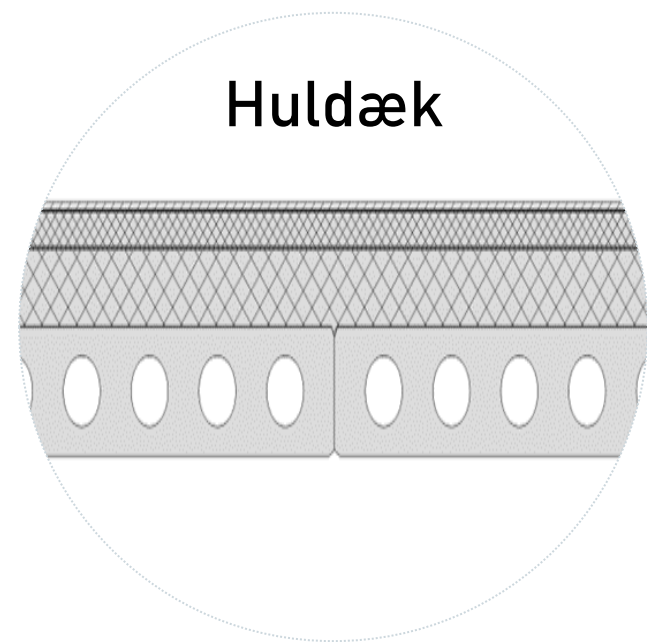
Klimaaftryk - *Bygningsniveau*

Ressourceforbrug

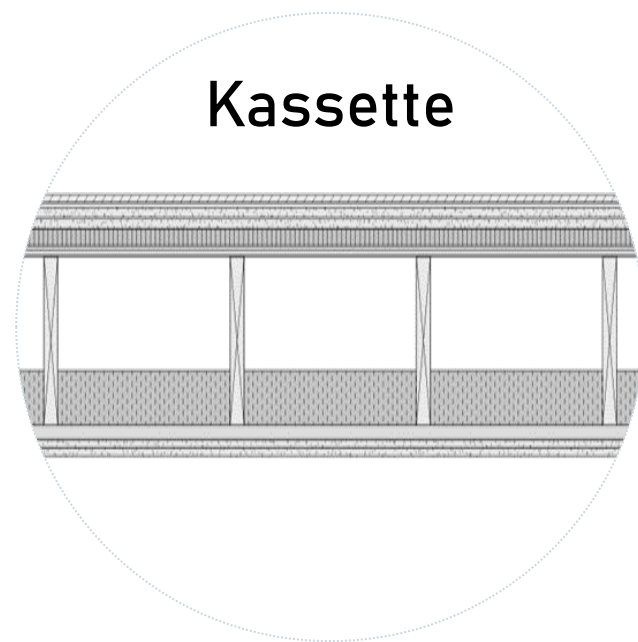

Etagedæk - Træforbrug

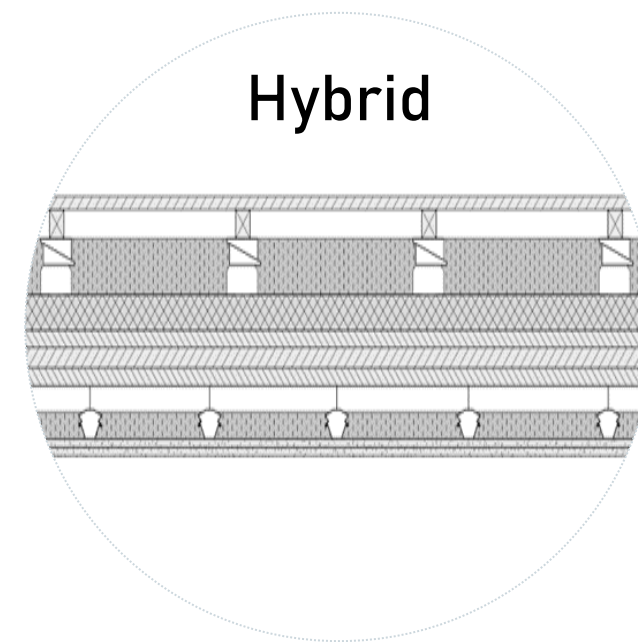
Huldæk

Træ i bær. del: 0,0 m³/m²

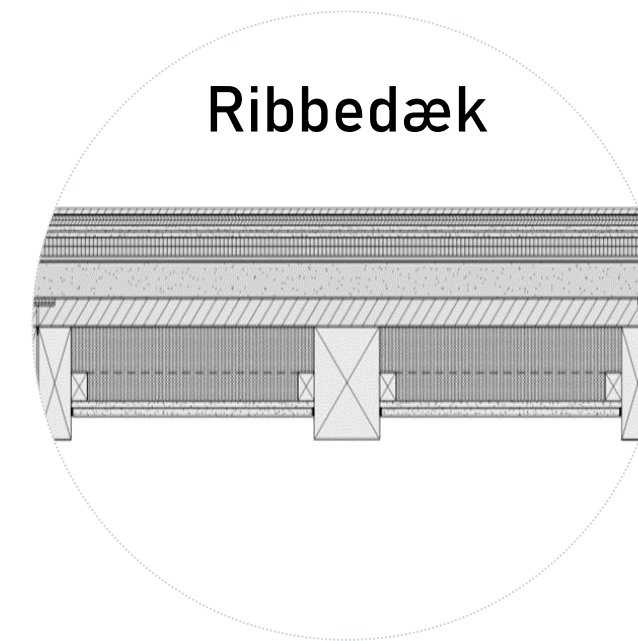
Kasette

Træ i bær. del: 0,03-0,061 m³/m²

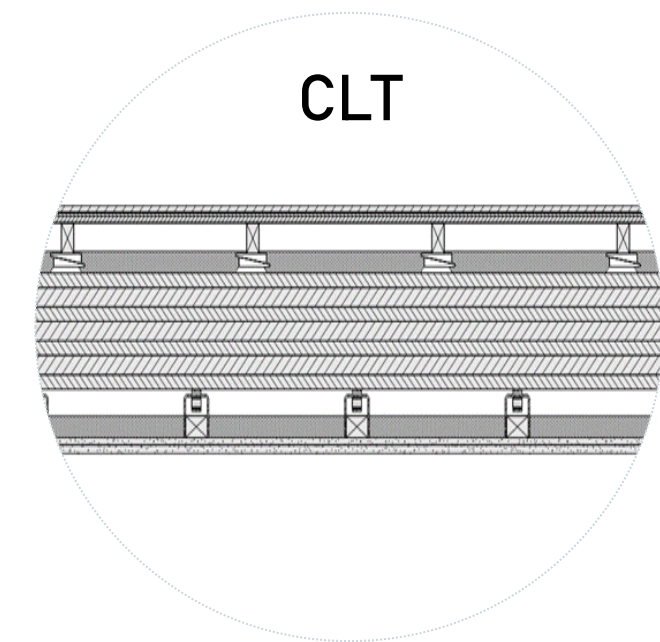
Hybrid

Træ i bær. del : 0,095 m³/m²

Ribbedæk

Træ i bær. del : 0,11 m³/m²

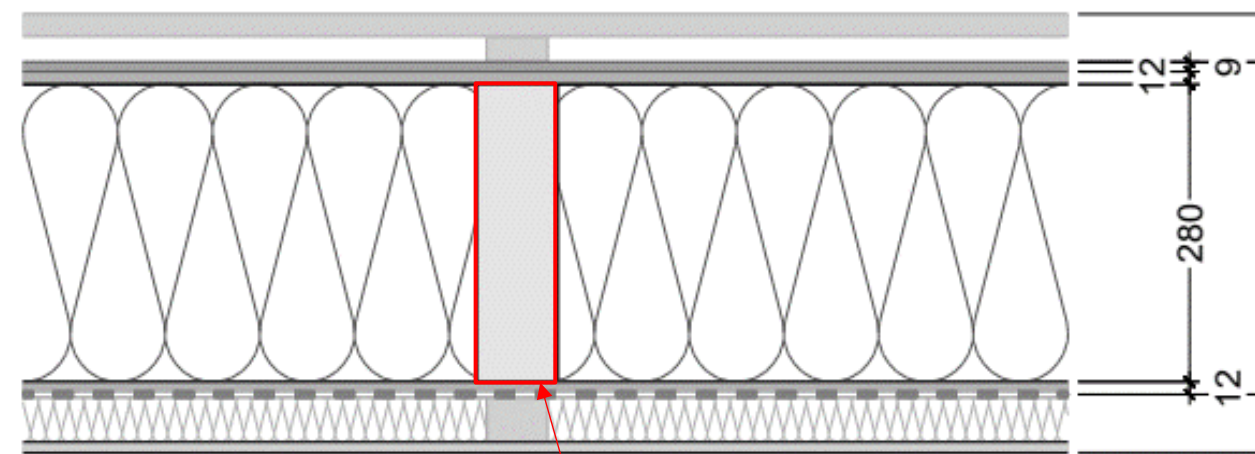

CLT

Træ i bær. del : 0,24 m³/m²

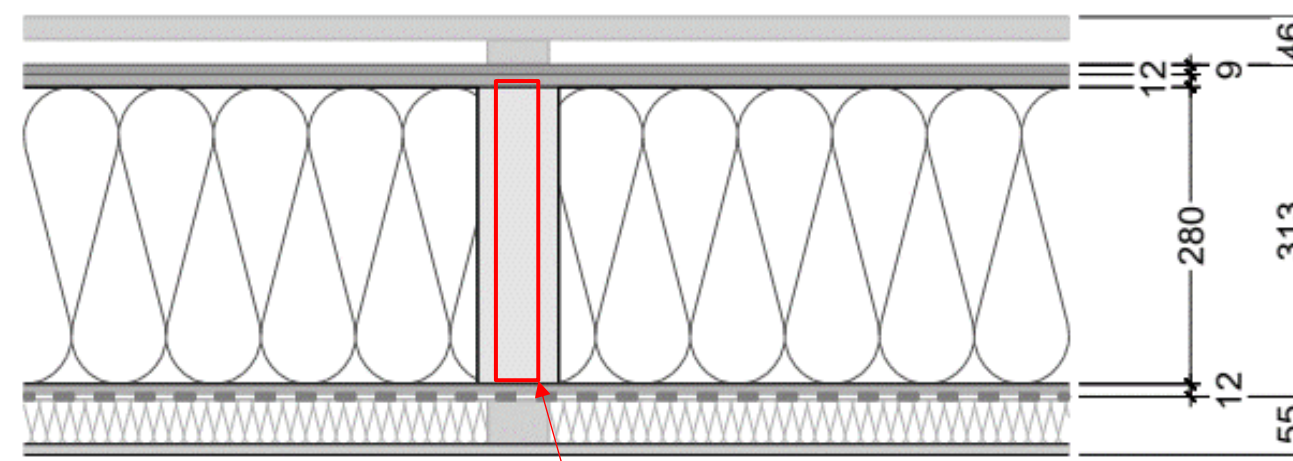
Ydervæg - Træforbrug

Schwiez (BLG)

80x280mm

Denmark

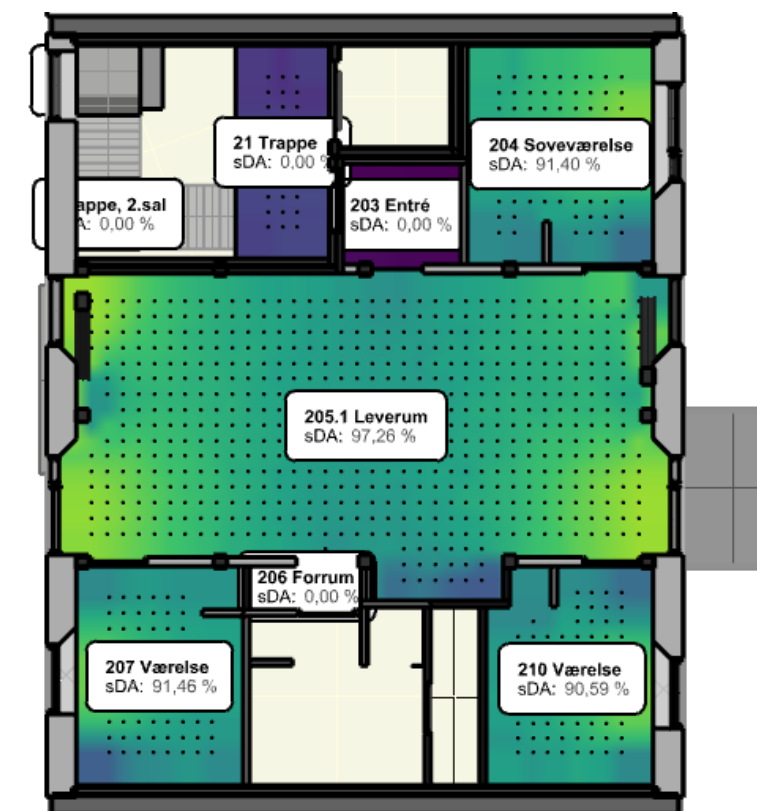
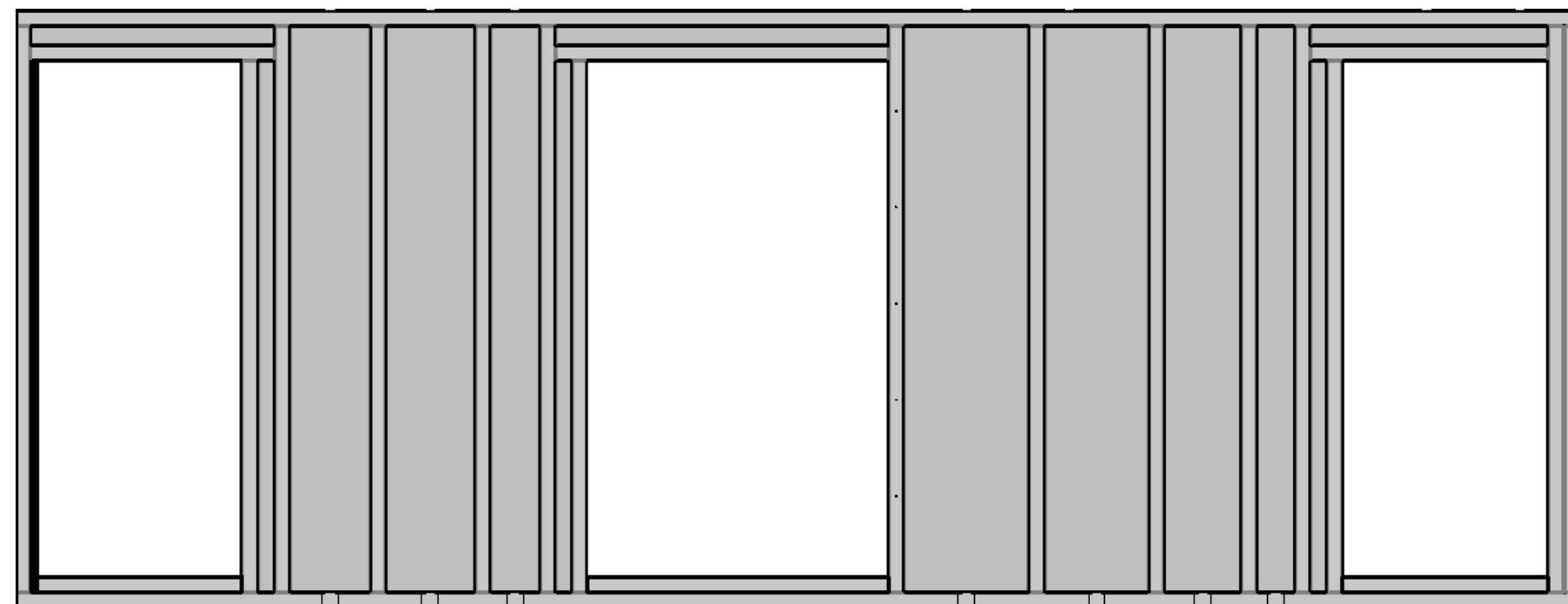

45x295mm

Træandel i kassette

Typisk: 15-20%

MiniCO2 Etagehus Træ: 25-30%

Vinduesniche

Mere træ, men bedre dagslys og rumfornemmelse

Brand

Brand – *Indledende overvejelser*

- Byggeprincip
  - Bærende eller ikke bærende facader
- Brandklasse (BK2 vs. BK4)
  - 60 min. i stedet for 120min.
- 20 % synligt træ (uden sprinkling)
- Matrikelskel: 120 min.

JaJa Architects

Brand - Brandtest

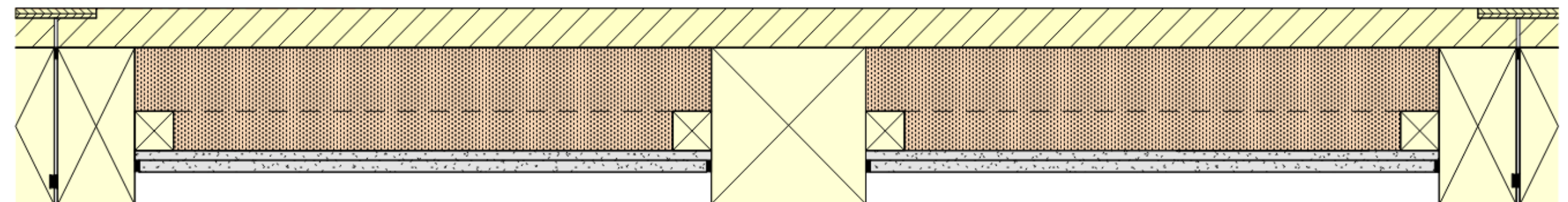
- Hvorfor
  - Mulighed for gennembrændning ved bjælker
- Erfaringer
  - Forkulning af isolering
- Krav REI60
  - Holdte i 110 min.
- OBS på overfaldekrav

DBI

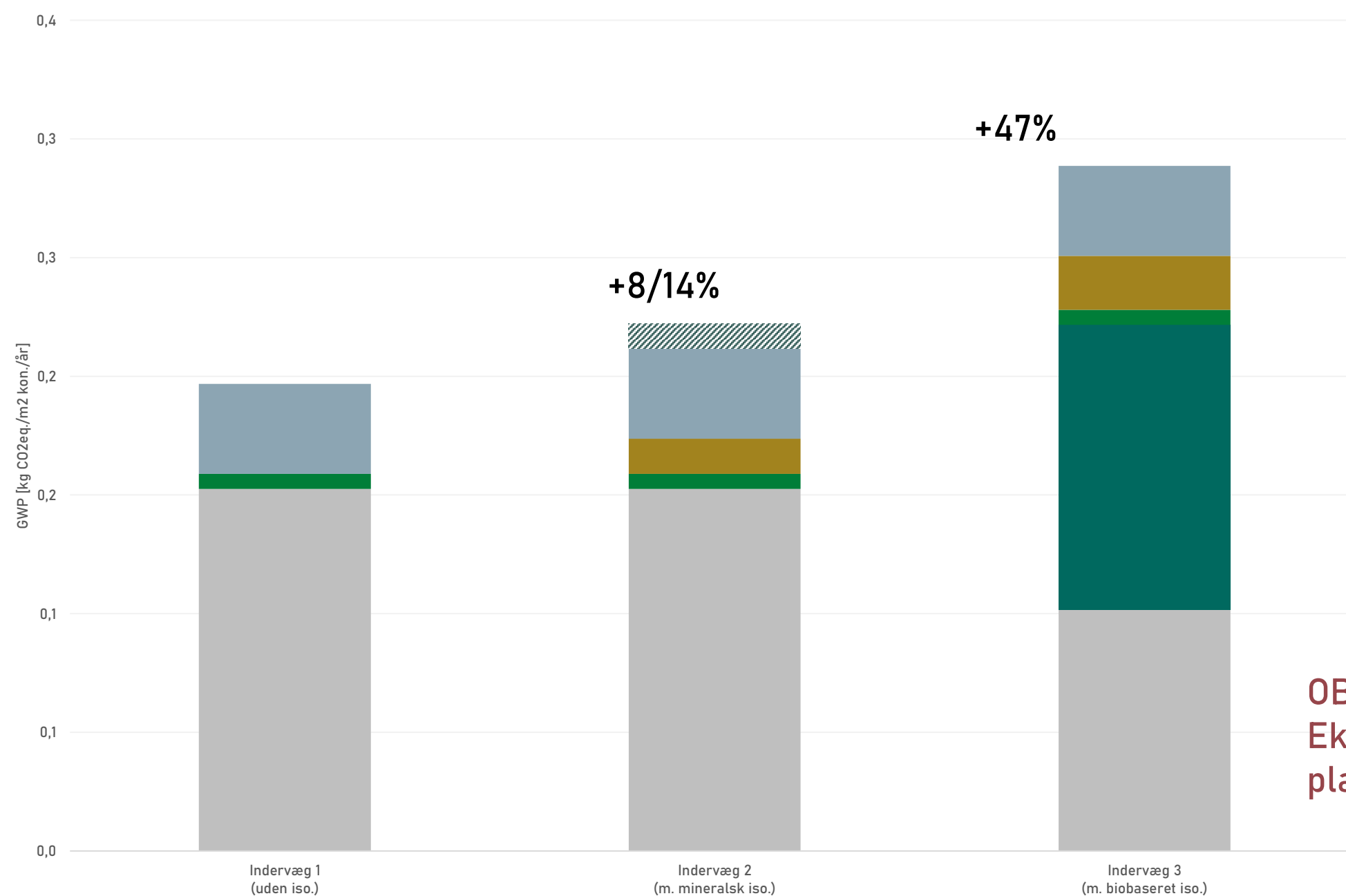

JaJa Architects

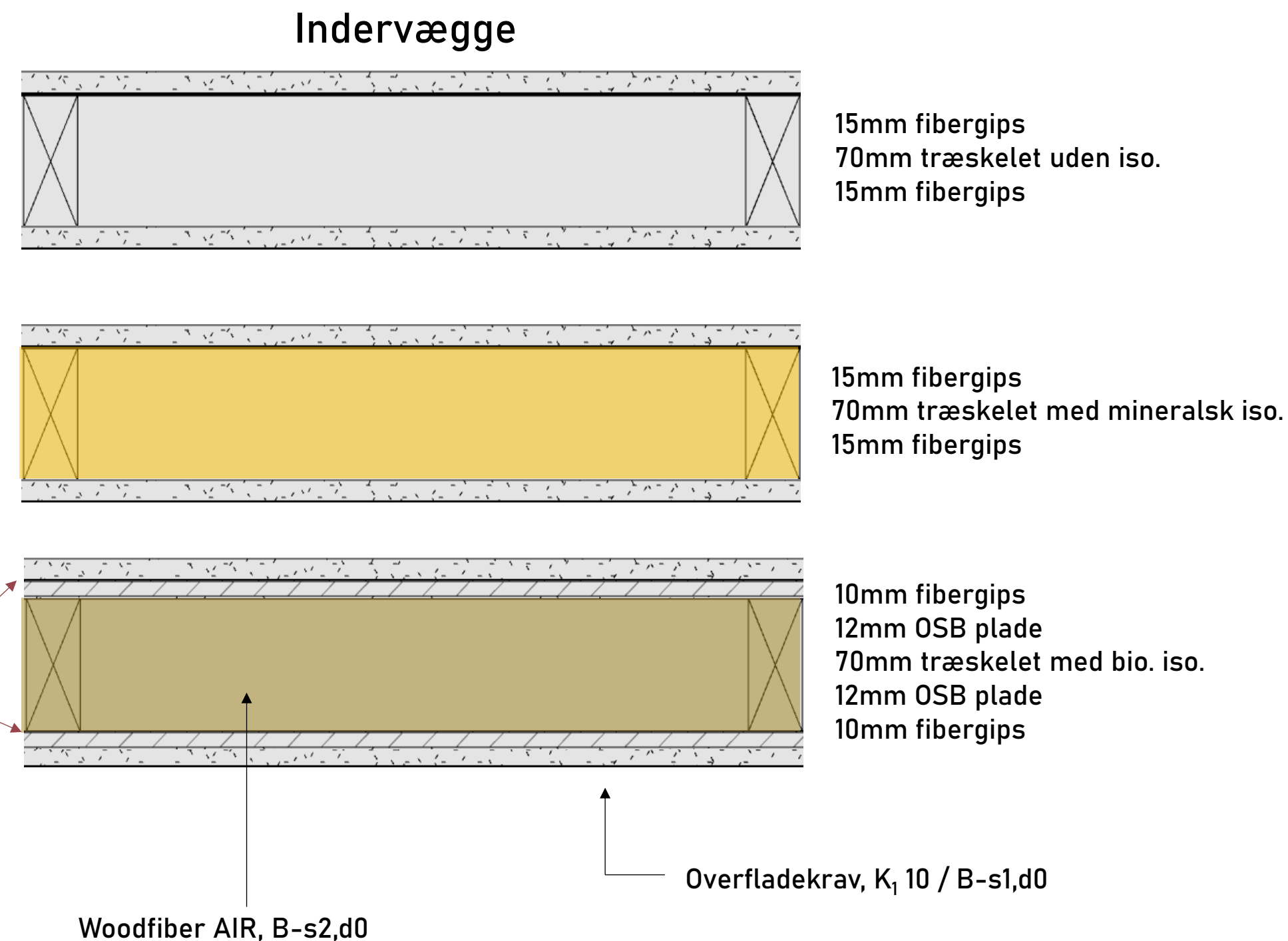

JaJa Architects

Brand - Ikke bærende indervæg

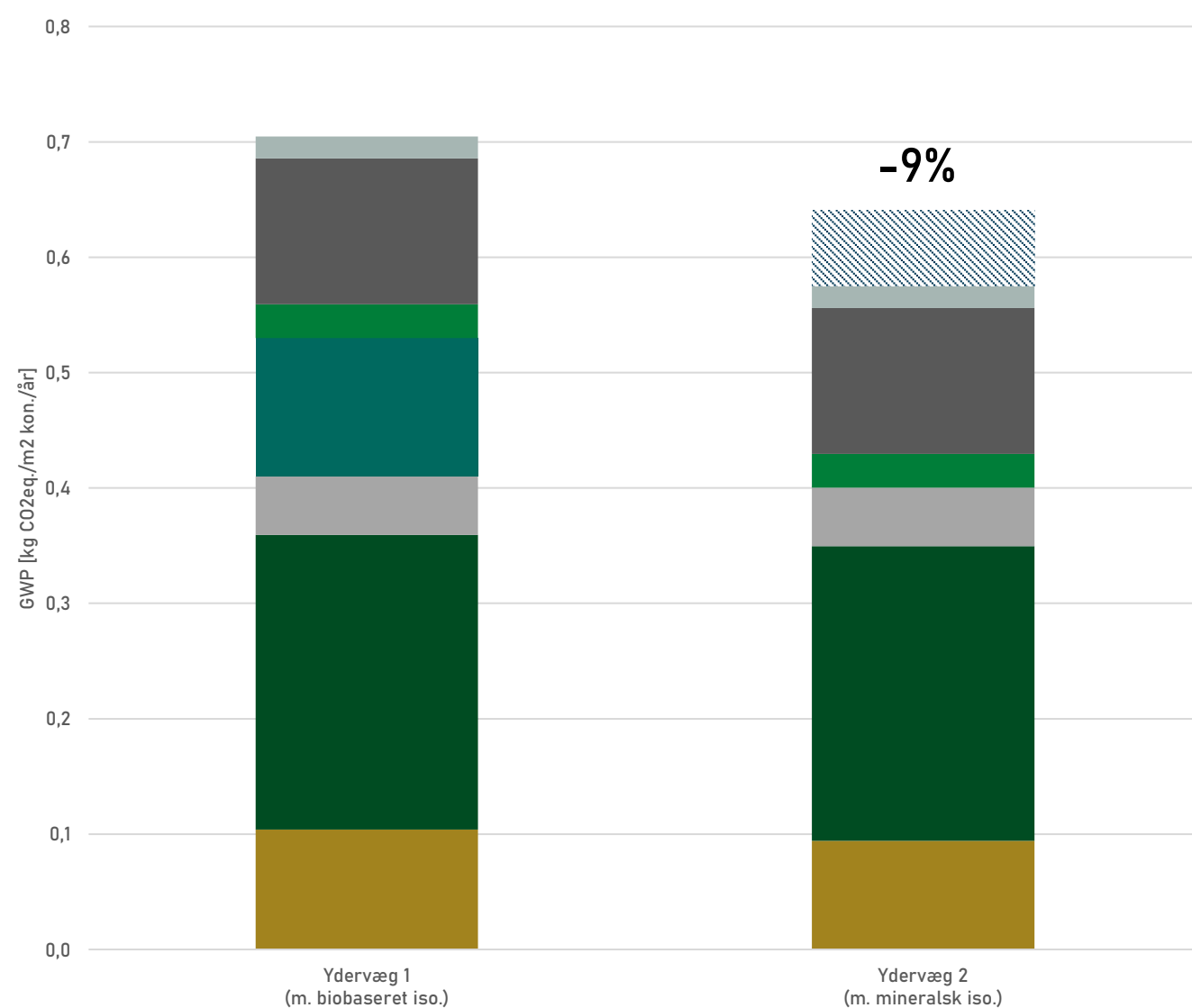
OBS:
Ekstra
plade

Brug af biogen isolering er udfordret i dag ift. gældende brandkrav. Søg kompromiserne!

Brandtest kan fjerne de ekstra plade!
- Brug for teste strategisk og deling af viden i branchen for ikke at teste unødigt meget ift. de biogene løsninger.

Brand - Ikke bærende ydervæg

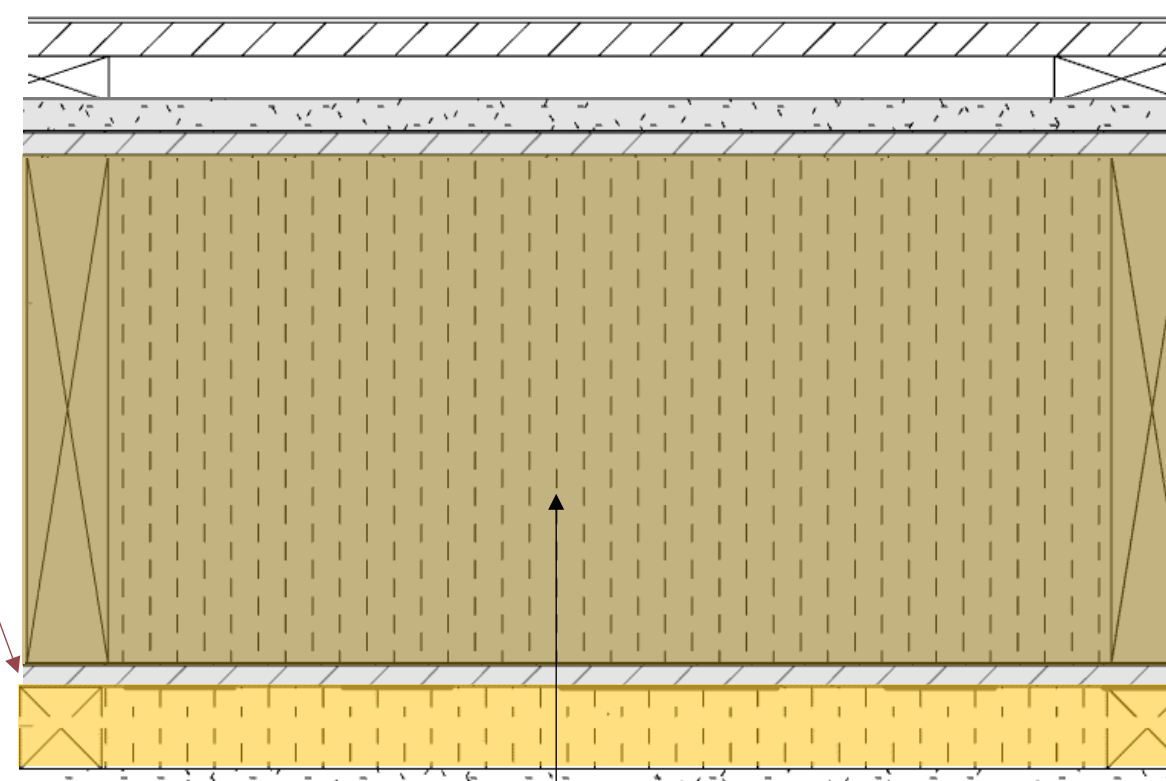

Fokus på brug af biogen og mineralsk isolering de rigtige steder. Brandtest og nye præ-accepteret løsninger kan ændre dette billede.

OBS: Ekstra plade

- ⋈ *Tillæg til G0'er
- Maling, spartel, dampspærre
- Fibercementplade
- Træskelet
- Træplade
- Gips
- Træfacade
- Isolering

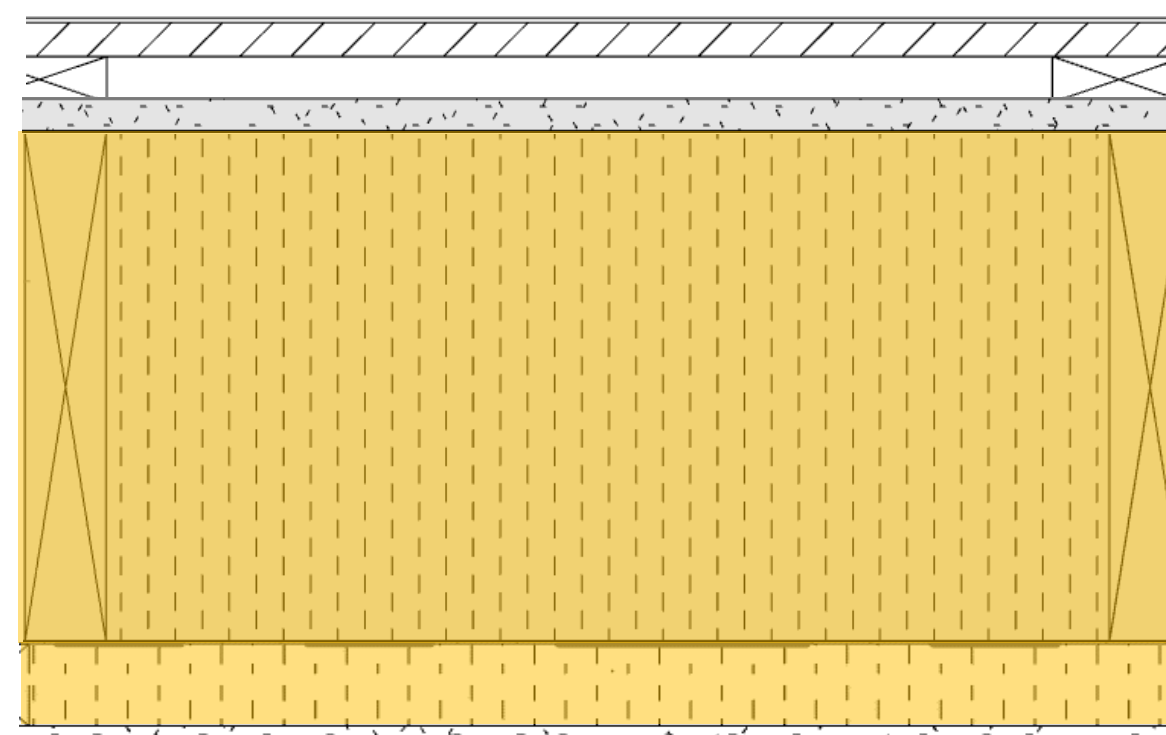
Ydervæg

Woodfiber AIR, B-s2,d0

- 21mm brandimprægneret træbeklædning
- 25mm afstandsliste
- 9mm fibercementplade
- 12mm OSB plade
- 280mm træskelet med træfiberisolering
- 12mm OSB plade
- Dampspærre
- 45mm forskalling med mineraluld
- 10mm fibergips

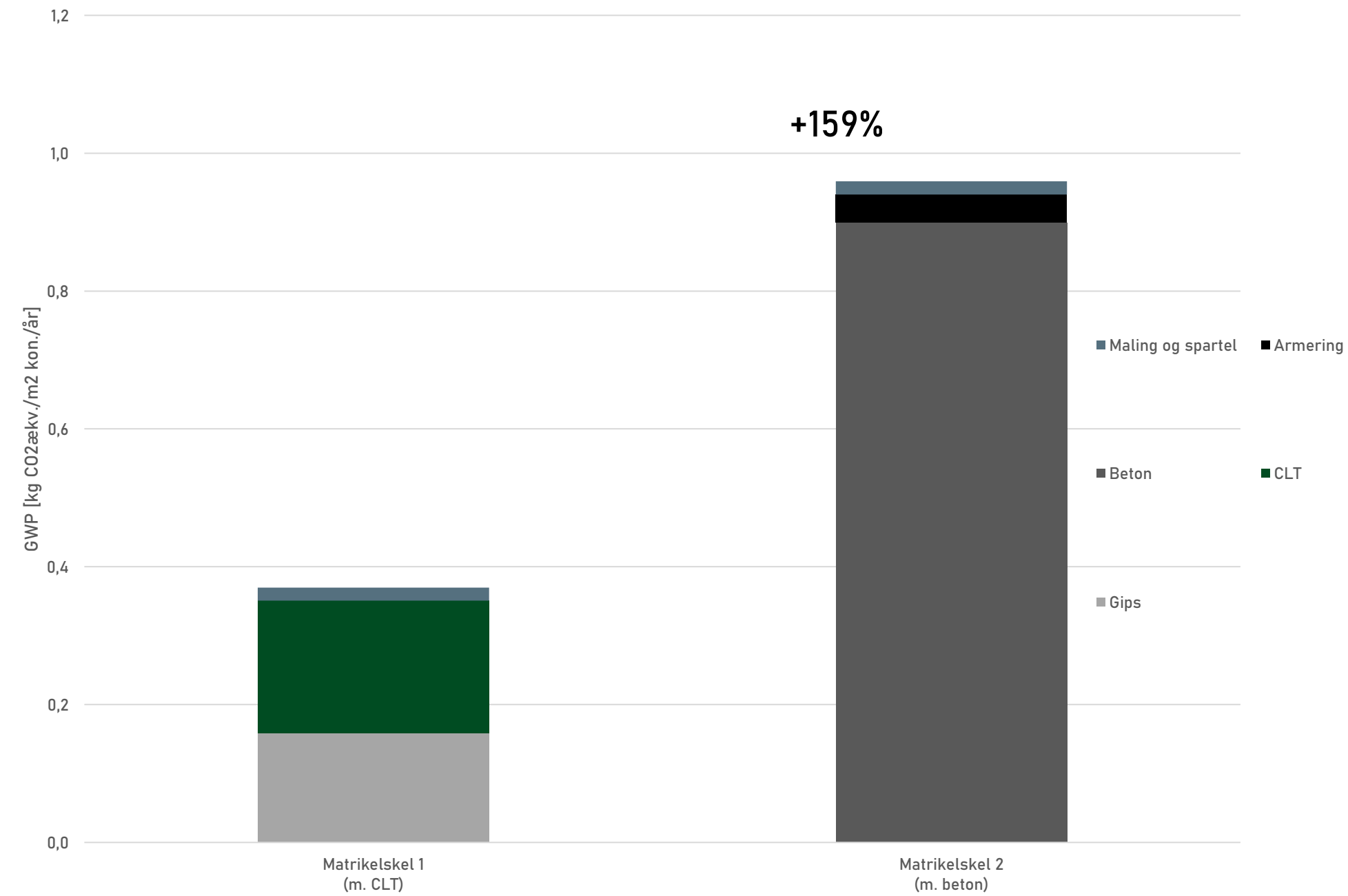
Overfladekrav, K₁ 10 / B-s1,d0

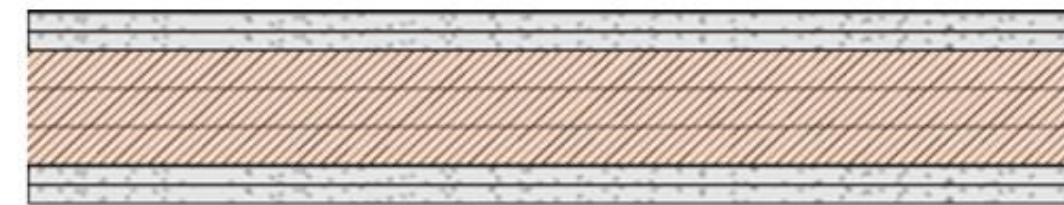
- 21mm brandimprægneret træbeklædning
- 25mm afstandsliste
- 9mm fibercementplade
- 280mm træskelet med mineraluld
- Dampspærre
- 45mm forskalling med mineraluld
- 10mm fibergips

Opmærksomhed på overfladekrav

Brand - Matrikelskel

Matrikelskel

15,5mm Knauf Clima Secura Board
 15,5mm Knauf Clima Secura Board
 100mm CLT Derix
 15,5mm Knauf Clima Secura Board
 15,5mm Knauf Clima Secura Board

150mm beton
 3kg/m2 armering

Brand - BK4 vs. BK2

- Konvertering fra BK4 til BK2
  - Isoleringsmateriale
  - Brandgips
  - Betonvægge

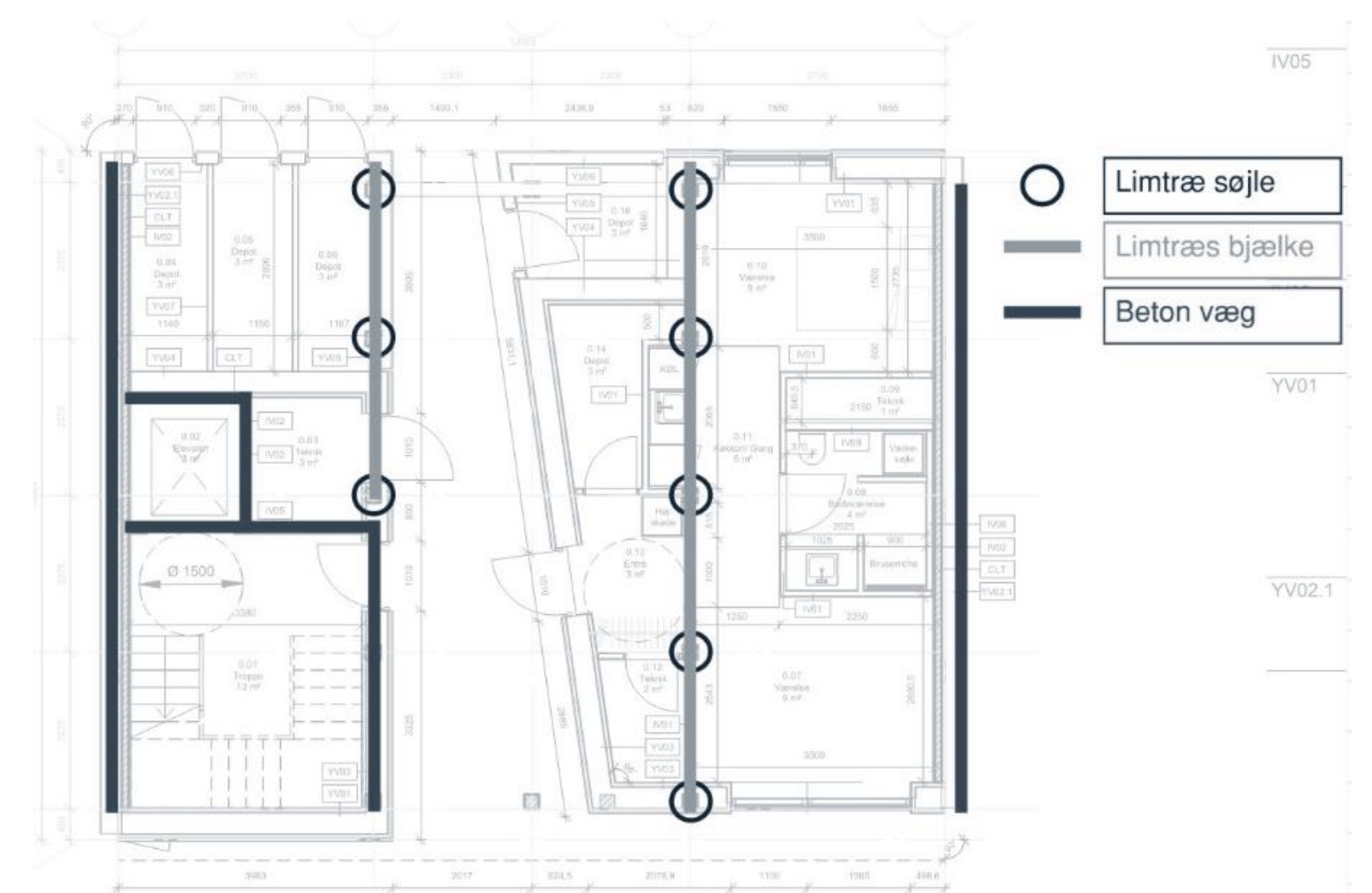

JaJa Architects

	BK4	BK2	Forskel
Drift	2,7	2,7	0%
Fundamenter	1,1	1,1	5%
El- og mekaniske anlæg	0,8	0,8	0%
Dæk	0,6	0,7	15%
Ydervægge	0,6	0,6	0%
Vinduer, døre, glasfacader	0,5	1,0	76%
Varme	0,3	0,3	0%
Tage	0,3	0,3	-8%
Indervægge	0,2	0,4	83%
Terrændæk	0,2	0,2	0%
Søjler og bjælker	0,2	0,1	-10%
Øvrige materialer	0,3	0,3	0%
SUM	7,7	8,5	9%

+9% for hele bygninger

+16% for materialerne

brandbank

Vidensbank for biogene brandtests

- > Øge tilgængelig viden om brandmæssige egenskaber af biobaserede materialer og konstruktioner
- > Udvikling af vidensportal med brugbar brandteknisk dokumentation
- > Open Call annonceres snart - bidrag med jeres brandtestresultater!

TRÆ
Information

DBI

ARTELIA

Støttet af Realdania, Dansk Træforening, Træ i byggeriet, Træ- og møbelindustrien, Træelementforeningen, Kauffeldt Fond/ Keflico, Spæ-fabrikantforeningen og brancheforening for biobaserede isoleringsmaterialer.

Eksempler – mindre byggerier

Eksempelbyggeri fra 4-1 planet

- 6 rækkehuse
- Målsætning: 2,5 kg CO₂e/m²/år
- 485m²

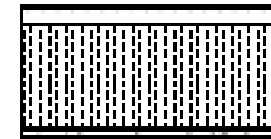
Eksempelbyggeri Birch ejendomme

Konstruktionsopbygninger

Type nr.

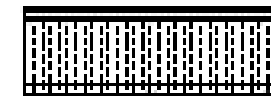
Opbygning

AE002

625 mm tagkasette:
 2 lag tagpap
 18 mm antiskimmel krydsfiner
 45x70 mm konstruktionstræ
 295+195 Bjælkespær m.
 490 mm isolering D-s2,d2, iht. energiramme
 Dampspærre, MK godkendt
 20 mm høvlet forskalling
 2x12,5 mm gips

AD001

437 mm Ydervæg:
 21 mm Træbeklædning
 25 mm Vandret forskalling
 12 mm Lodret afstandsliste
 10 mm Gyproc GU 9 Klima
 295 mm træskelet m. isolering iht. energiramme
 Dampspærre
 45 mm isolering iht. energiramme
 2 x 12,5 mm Gips

AD003

322 mm Boligskel (55dB):
 2 x 15,5 mm Secura Board, 15 F-1, eller tilsvarende
 120 mm Træskelet m. isolering
 20 mm luftspalte
 120 mm Træskelet m. isolering
 2 x 15,5 mm Secura Board, 15 F-1, eller tilsvarende

AD004

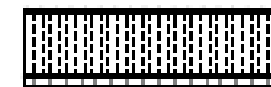
95 mm Skillevæg:
 2 x 12,5 mm Gips
 70 mm Træskelet m. isolering
 2 x 12,5 mm Gips

AD005

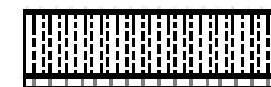
108 mm Våderumskillevæg:
 1 x 12,5 mm Gips
 70 mm Træskelet m. isolering, stolper cc 300 mm
 2 x 12,5 mm Våderumsgips

BC001

373 mm Gulvkonstruktion vådrum:
 10 mm Fliser
 3 mm Vådrumsmembran/lim
 20 mm Gulvbjergips, svømmende
 18 mm Krydsfiner
 45 x 272 mm tildannet konstruktionstræ, med isolering
 10 mm Gyproc GU 9 Klima
 50 mm kondensisolering

BC002

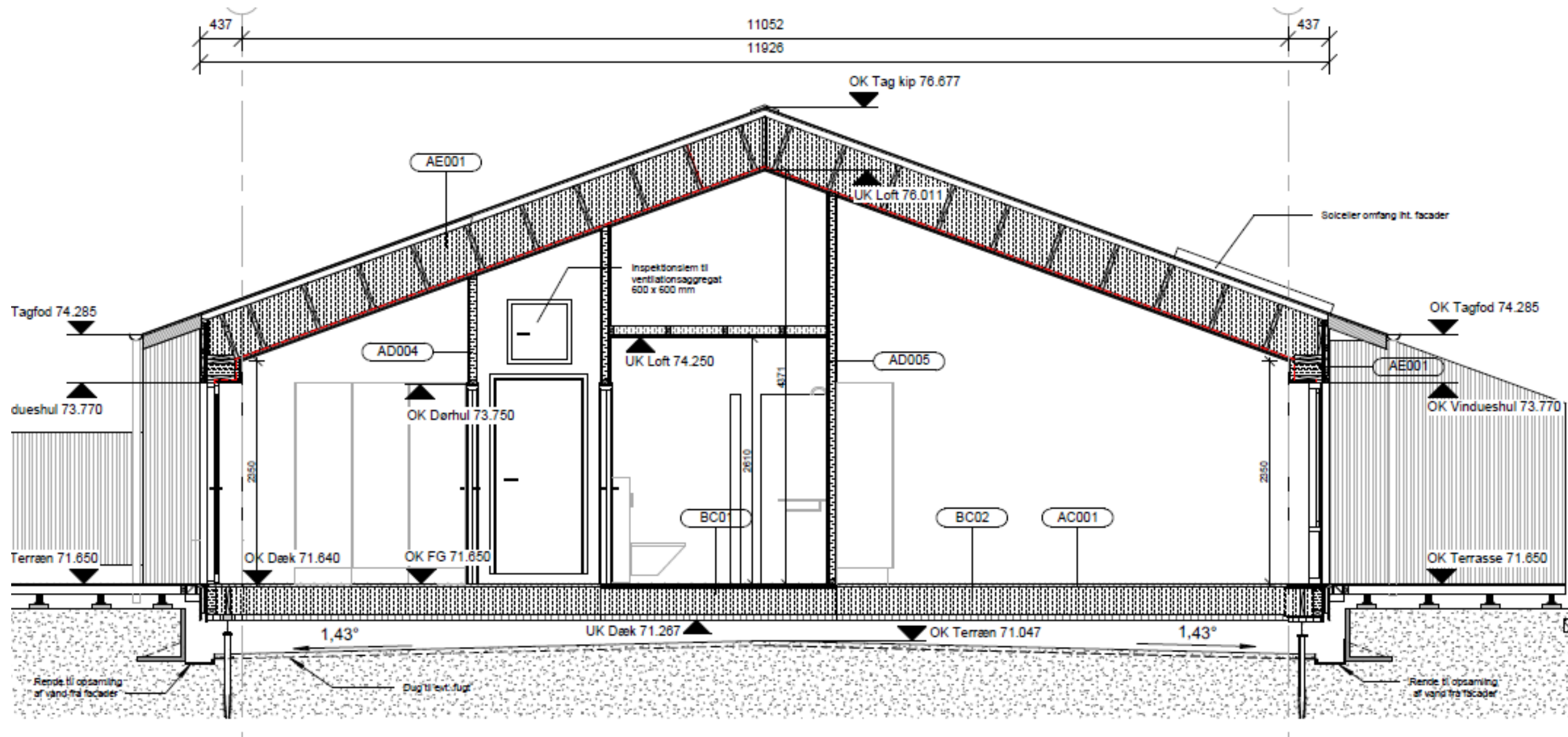

373 mm Gulvkonstruktion:
 18 mm krydsfiner
 45 x 295 mm konstruktionstræ, C/C 613 mm
 10 mm Gyproc GU 9 Klima
 50 mm kondensisolering

AC001

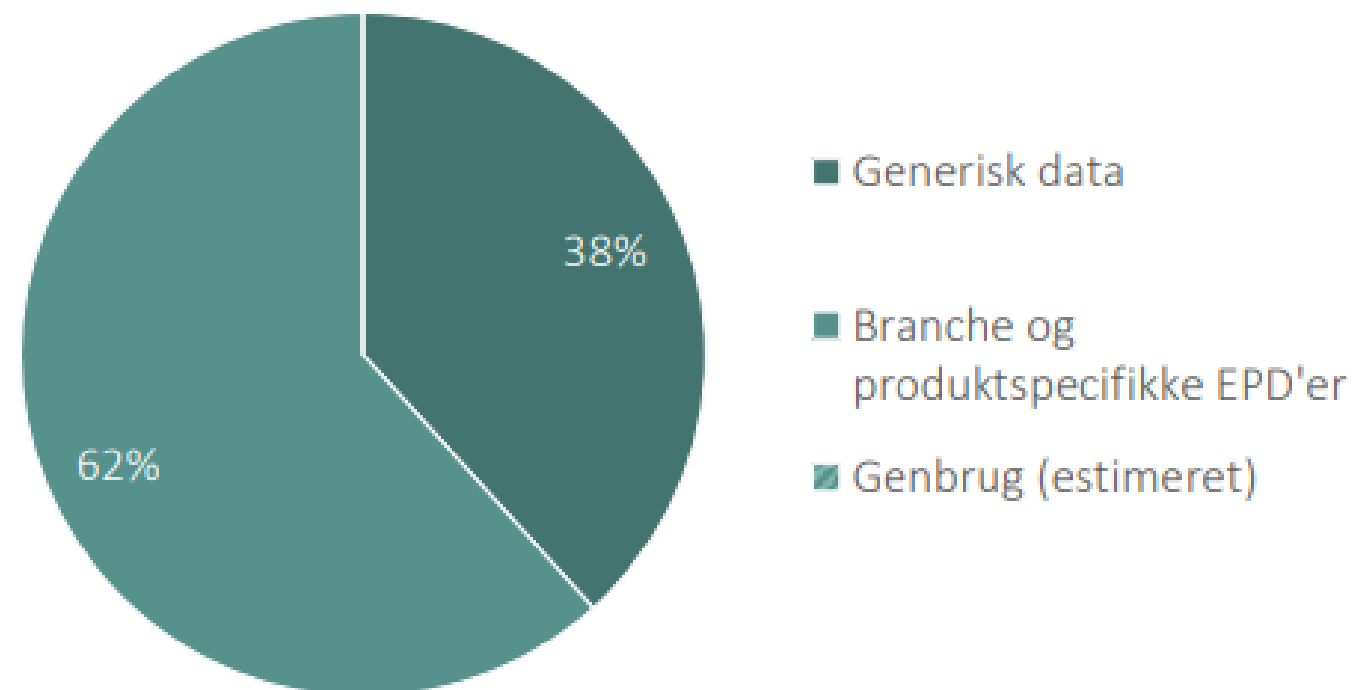

10 mm Gulvoverflade - Laminat / Vinyl:
 10 mm gulv iht. planer
 Underlag iht. lev. - godkendt til gulvvarme.

Datakvalitet

% angivet ud fra klimabelastningen

Eksempelbyggeri fra 4-1 planet

- 6 rækkehuse
- Målsætning: 2,5 kg CO₂e/m²/år
- 485m²

Eksempelbyggeri Birch ejendomme

Traditionelt enfamiliehus

Ydervæg: Porebeton + mineraluld + tegl

Indervægge: 100mm porebeton + gipsvægge

Tag: Varmt tag bjælkespær i træ + isolering +

Tagpap. Loft i træbeton på lægter

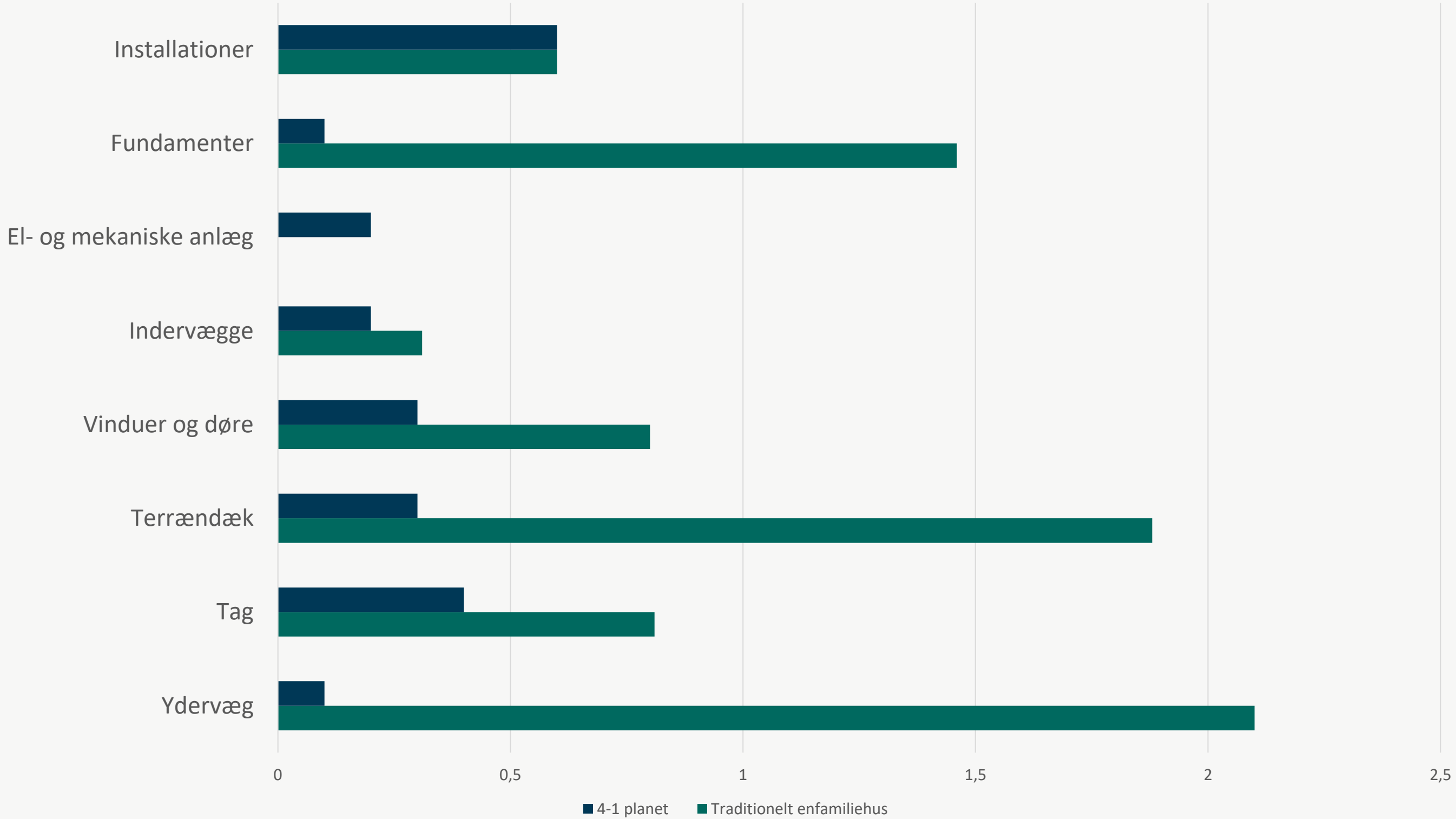
Gulve: Trægulv + klinker (bad)

Terrændæk: 120mm beton med gulvvarme

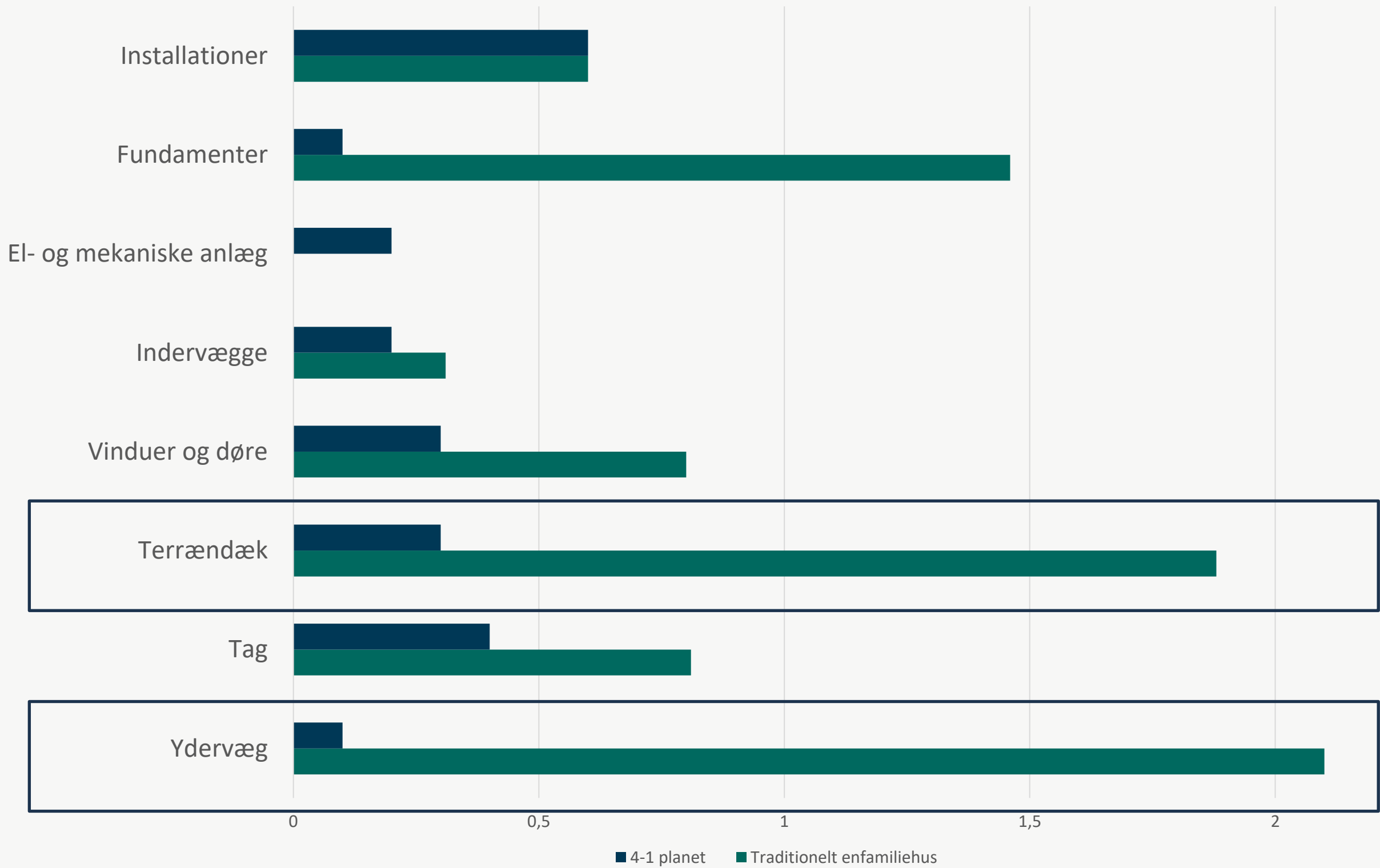
Vinduer: Træ / alu

Traditionelt vs 4-1 planet

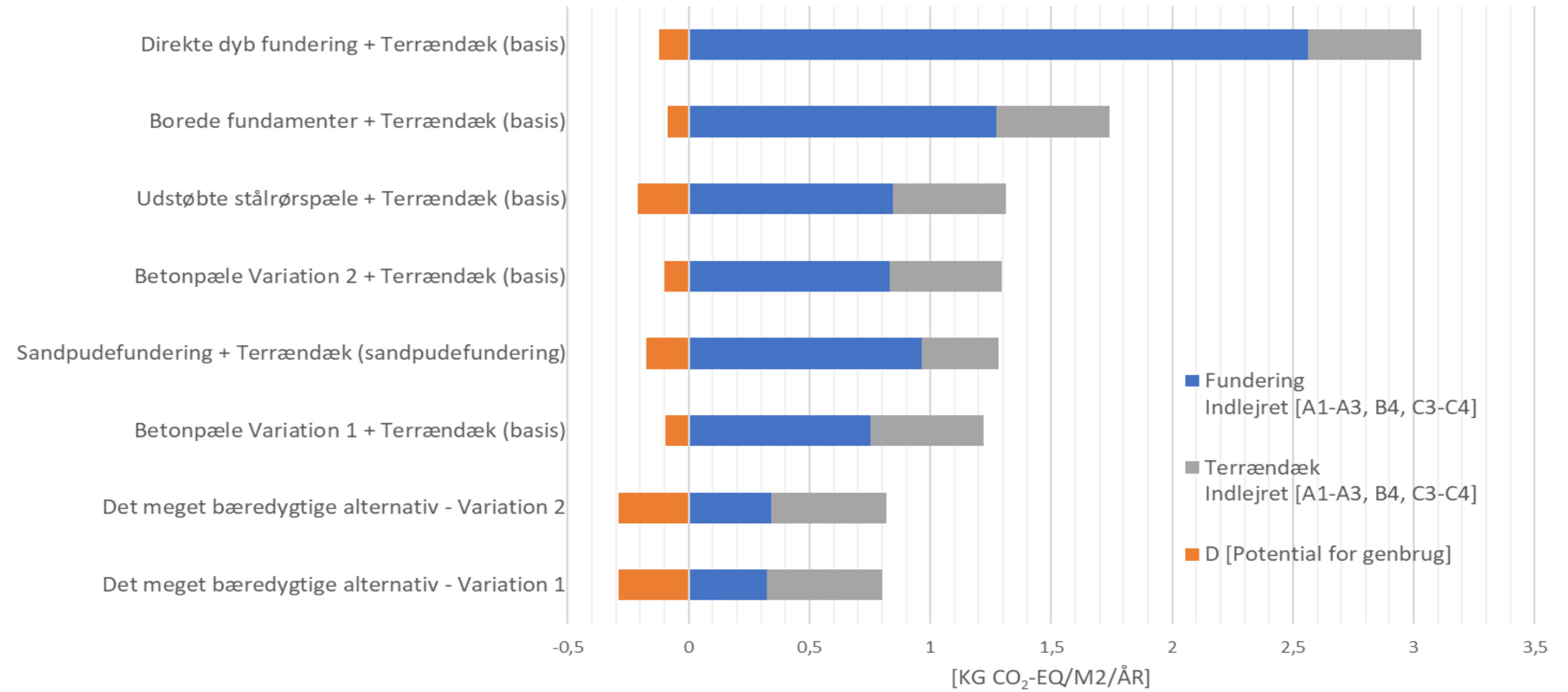

Traditionelt vs 4-1 planet

2,5

Fundamenter og terrændæk

Dyb direkte fundering

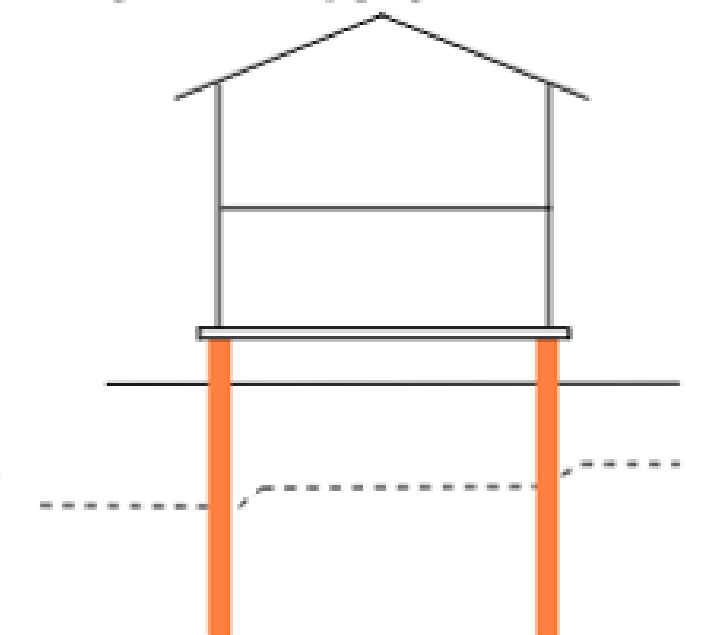
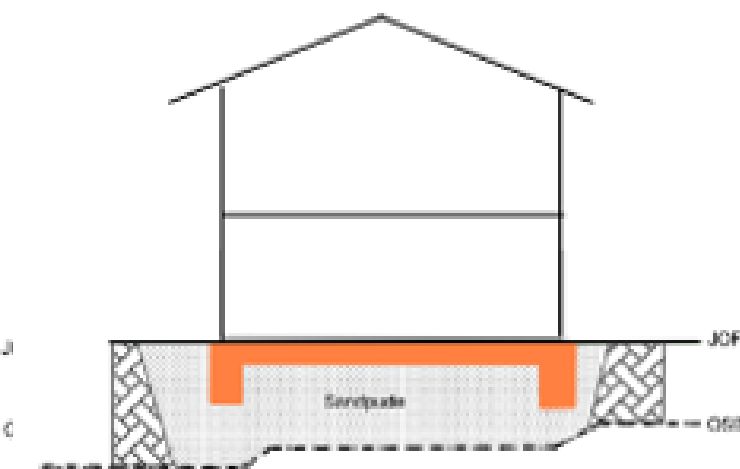
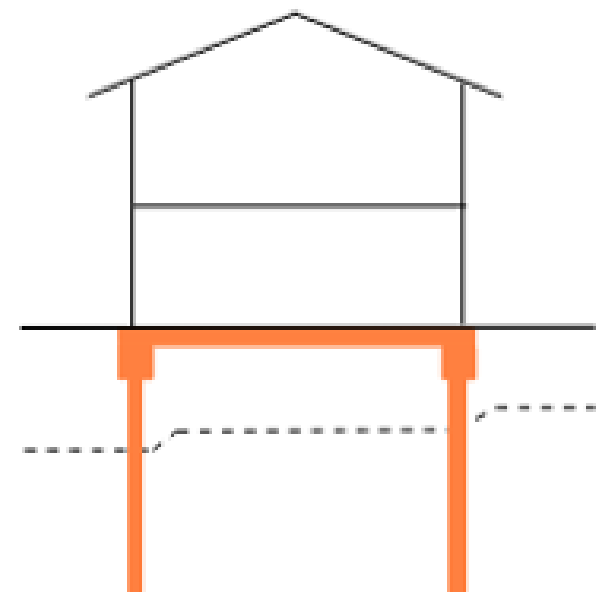
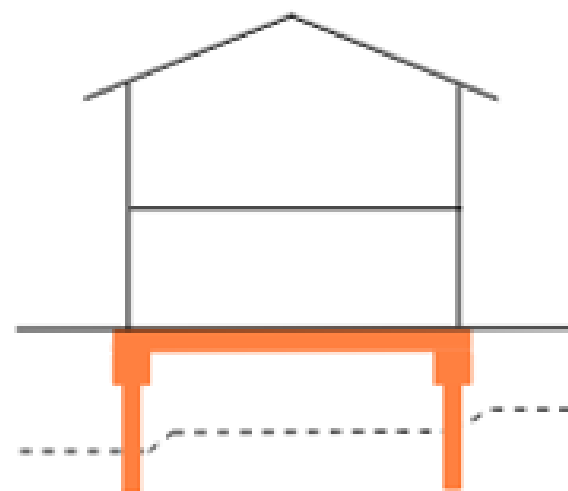
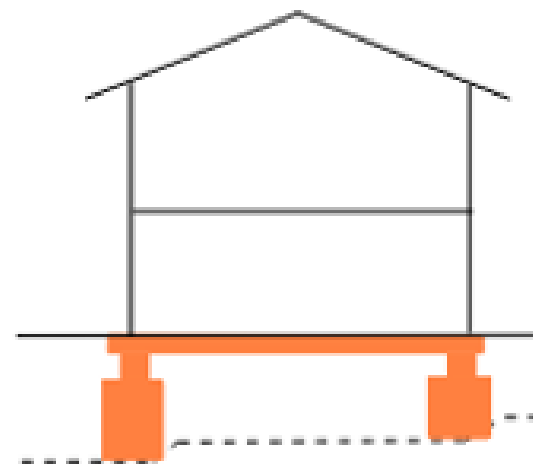
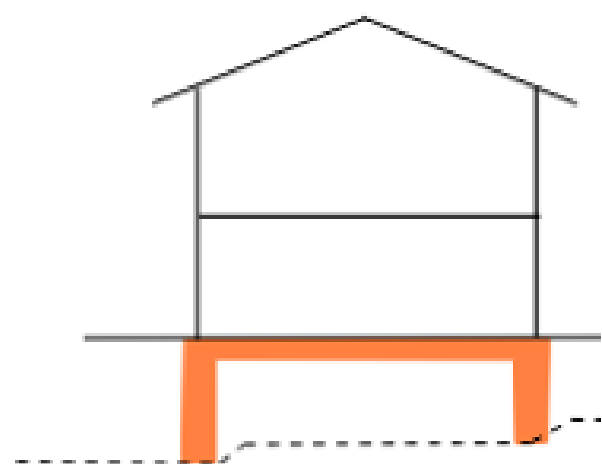
Borede fundamenter

Stålrørspæle

Pælefundering

Sandpude fundering

Meget bæredygtigt alternativ.

Klimavenlige terrændæk og fundamenter

-Anvendelser, potentialer og barrierer

- > Realdania projekt i samarbejde mellem VIA Forskningscenter for byggeri, og Teknologisk institut og Artelia
Projektleder: VIA Forskningscenter for byggeri
- > Formidle erfaring med klimavenlige terrændæk- og fundamentsløsninger og udvikle ny solid byggeteknisk viden om nye løsninger der kan tilfredsstille krav inden for både fugt, brand, bygbarhed, klima mv.
- > Projektet skal kortlægge og udvikle:
  - > Casebank med eksisterende projekter
  - > Katalog med nye konstruktionsprincipper, og opmærksomhedspunkter inden for brand, fugt, bygbarhed, bæredygtighed samt drift og vedligehold
  - > Next practice rapport og formidling af projektets resultater

Veje til Biobaseret Byggeri

Biobaserede Byggematerialer

22 . 08 . 2024

KØBENHAVNS
UNIVERSITET

AARHUS UNIVERSITY

AARHUS

Smith

SMITH
INNOVATION

ARTELIA

AALBORG UNIVERSITET

CINARK

jaja

JAJA
ARKITEKTER

REALDANIA

Inspirationskatalog fra Veje til biobaseret byggeri

Inspirationskataloget fokuserer på seks væsentlige performanceindikatorer, som bør indtænkes ved projektering af biobaseret byggeri:

Hvorfor?

- Giver et bredt billede af biobaserede materialers egenskaber og potentiale
- Muliggør kvantitativ sammenligning af konstruktioner ift. krav og behov
- Sikrer projektering på det rette niveau til den korrekte anvendelse

Relevansen af de seks indikatorer varierer efter bygningsdel og bygningstype:

- Brand er vigtigt for alle bygningsdele, men mest komplekst i fx etagebyggeri
- Fugt og varmetransport er især relevant for klimaskærmen (terrændæk, ydervægge, tage)
- Lydisolation er vigtig både internt og mod støj udefra

Bygningsdelskatalog

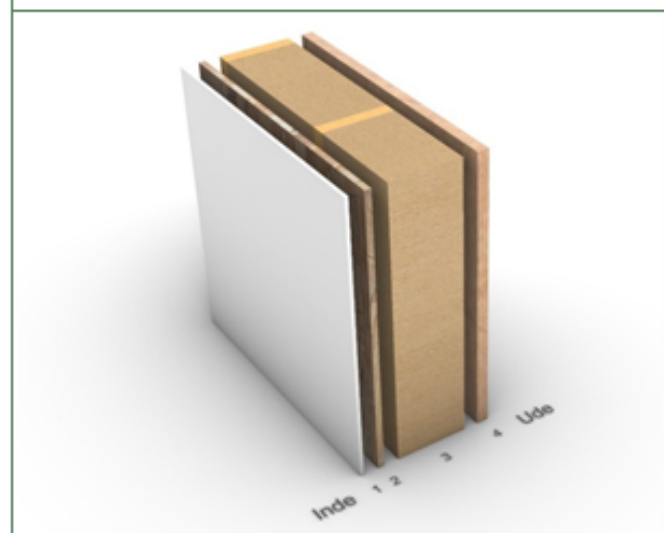
YDERVÆGGE				GWP - Total	GWP - Biogen	GWP - Fossil	GWP - Uprfront	TERMISK- MASSE	U-VERDI	FUGTKLASSE	BRAND	30 min KI 10 / D-02,02	30 min KI 10 / B-s1,d0	60 min KI 10 / B-s1,d0	120 min KI 10 / B-s1,d0	K2 60 / A2-s1,d0
OPBYGNING	Lag	Materiale	Egenskaber	kg CO ₂ -ækv. pr. m ²	kg CO ₂ -ækv. pr. m ²	kg CO ₂ -ækv. pr. m ²	kg CO ₂ -ækv. pr. m ²	Wh/K pr. m ²	W/m ² K	[-]						
YDERVÆG 1	1	12,5 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	1,8	19	-64	18	-45	6	0,16	BÆRENDE: IKKE-BÆRENDE:	●	●	●	●	●
	2	12 mm OSB4-plade	D-+2,d0 610 kg/m ³	3,1												
	3	45 mm installationslag, hampefiber formstykke	D-+1,d0 0,041 W/mK 35 kg/m ³	0,8												
	3	45 mm installationslag, 45x45 mm reglar C/C 600 mm	D-+2,d2 500 kg/m ³	0,5												
	4	Dampspærre	Z=500	0,6												
	5	250 mm træfiberisolerings, komprimeret i væg	B-+2,d0 0,037 W/mK 43 kg/m ³	4,9												
	5	45x250 mm reglar C/C 600 mm	D-+2,d2 500 kg/m ³	2,8												
YDERVÆG 2	6	12,5 mm vindgips	Z = 0,8 A2-s1,d0 736 kg/m ³	2,2												
	7	12,5 mm vindgips	Z = 0,8 A2-s1,d0 736 kg/m ³	2,2												
	1	13 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	1,7												
	2	22 mm OSB4-plade	Z = 25,4 D-+2,d0 610 kg/m ³	5,8												
YDERVÆG 3	3	250 mm træfiberisolerings, komprimeret i væg	B-+2,d0 0,037 W/mK 43 kg/m ³	4,9												
	3	45x250 mm reglar C/C 600 mm	D-+2,d2 500 kg/m ³	2,8												
	4	40 mm træfiberplade	Z = 1 D-+2,d0 0,05 W/mK 167 kg/m ³	2,9												
	1	22 mm OSB4-plade	Z = 25,4 D-+2,d0 610 kg/m ³	5,8												
YDERVÆG 4	2	250 mm træfiberisolerings, komprimeret i væg	B-+2,d0 0,037 W/mK 43 kg/m ³	4,9												
	2	45x250 mm reglar C/C 600 mm	D-+2,d2 500 kg/m ³	2,8												
	3	22 mm asfaltimpregneret træfiberplade	Z = 2,3 F 0,049 W/mK 230 kg/m ³	3,0												
YDERVÆG 5	1	3 mm lerpuds	B-s1,d0 900 kg/m ³	0,3												
	2	16 mm lerplade [tung]	A1 1450 kg/m ³	2,9												
	3	16 mm lerplade [tung]	A1 1450 kg/m ³	2,9												
	4	Dampbremse	Z=50	0,6												
	5	195 mm græsfiberisolerings, formstykke	E 0,041 W/mK 40 kg/m ³	6,8												
	6	45x195 mm reglar C/C 600	D-+2,d2 500 kg/m ³	2,2												
	7	75 mm hempcrete	Z = 1,1 B-+1,d0 0,071 W/mK 340 kg/m ³	7,0												
	8	10 mm kalkpuds	A1 1800 kg/m ³	3,8												
YDERVÆG 6	1	15,5 mm brandgips	A2-s1,d0 835 kg/m ³	2,9												
	2	15,5 mm brandgips	A2-s1,d0 835 kg/m ³	2,9												
	3	45 mm installationslag, græsfiber formstykke	E 0,041 W/mK 40 kg/m ³	1,6												
	3	45 mm installationslag, 45x45 mm reglar C/C 600 mm	D-+2,d2 500 kg/m ³	0,5												
	4	Dampspærre	Z=500	0,0												
	5	250 mm træfiberisolerings	B-+2,d0 0,037 W/mK 43 kg/m ³	4,9												
	5	45x250 mm reglar C/C 600	D-+2,d2 500 kg/m ³	2,8												
YDERVÆG 7	6	15,5 mm brandgips	Z = 0,8 A2-s1,d0 835 kg/m ³	2,9												
	7	15,5 mm brandgips	Z = 0,8 A2-s1,d0 835 kg/m ³	2,9												
	1	12,5 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	1,8												
	2	12 mm OSB4-plade	Z = 15,4 D-+2,d0 610 kg/m ³	3,1												
	3	400 mm presset halm	E 0,05 W/mK 100 kg/m ³	4,4												
	3	45x400 mm reglar C/C 600	D-+2,d2 500 kg/m ³	4,4												
	4	12,5 mm vindgips	Z = 0,8 A2-s1,d0 736 kg/m ³	2,2												
	6															
	7															
YDERVÆG 8	8															
	9															
	1	3 mm lerpuds	B-s1,d0 900 kg/m ³	0,3												
	2	22 mm lerplade [let]	B-s1,d0 750 kg/m ³	2,1												
	3	45 mm træfiberplade	D-+2,d0 0,05 W/mK 300 kg/m ³	8,2												
	4	Dampspærre	Z=500	0,6												
YDERVÆG 9	5	300 mm presset halm	E 0,05 W/mK 100 kg/m ³	3,3												
	5	45x300 mm reglar C/C 600	D-+2,d2 500 kg/m ³	3,3												
	6	9 mm fibergips	Z = 0,6 A2-s1,d0 1150 kg/m ³	2,3												
	1	12,5 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	1,7												
	2	12,5 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	1,7												
	3	70 mm mineraluldsisolering, batts	A1 0,034 W/mK 28 kg/m ³	1,2												
YDERVÆG 10	3	70 mm stålskelet	A1 7850 kg/m ³	4,4												
	4	Dampspærre	Z=500	0,0												
	5	195 mm mineraluldsisolering, batts	A1 0,034 W/mK 28 kg/m ³	3,4												
	5	195 mm stålskelet C/C 600 mm	A1 7850 kg/m ³	17,5												
	6	9 mm fibercementplade	Z = 3,8 A2-s1,d0 1450 kg/m ³	6,3												
	YDERVÆG 11	1	150 mm beton	A1 2 W/mK 2300 kg/m ³	61,6											
2		250 mm mineraluldsisolering, trykfast	A1 0,034 W/mK 60 kg/m ³	8,7												
3		70 mm beton	A1 2 W/mK 2300 kg/m ³	28,8												
YDERVÆG 12	1	100 mm letklinkerbeton	A1 0,17 W/mK 600 kg/m ³	29,5												
	2	250 mm mineraluldsisolering, murbatts	A1 0,034 W/mK 37 kg/m ³	3,9												
	3	30 mm hulrum														
	4	108 mm teglsten	A1 0,76 W/mK 1800 kg/m ³	23,2												

YDERVÆG 2

Træskelet | Gips | OSB | Træfiber

BESKRIVELSE

Træskelet (-kassette) med træfiberisolering som løsfyld. OSB4 plade agerer dampbremse og indvendigt beklædes væg med et lag gips. Ved at anvende isoleringsmateriale af mindst klasse D-s2,d2 er det muligt at anvende en træfiberplade som vindspærre ved enfamiliehuse***.

PERFORMANCEINDIKATORER

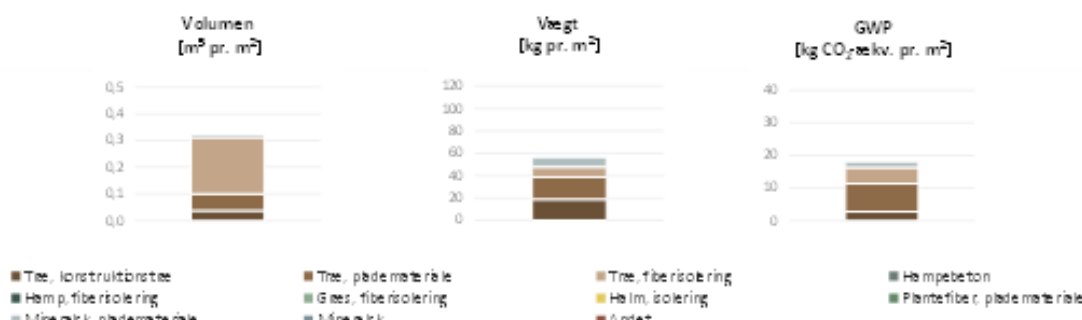
U-VÆRDI:	0,16 W/m ² K
TERMISKMASSE:	9 Wh/K.pr. m ²
FUGTKLASSE:	3
TRINLYD, I _{n,w} (C ₁ C ₅₀₋₂₁₅₀):	-
LUFTLYD, R _w (C ₁ C ₅₀₋₃₁₅₀):	47 dB (-2 dB -8 dB -5 dB)
GWP-TOTAL:	18,1 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP-BIOGEN:	-77,6 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP UPFRONT (A1-A3):	-60,1 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP-FOSSIL (A1-A3):	17,5 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
	BÆRENDE IKKE-BÆRENDE
30 min + K ₁ 10 / D-s2,d2:	● ●
30 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
60 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
120 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
K ₂ 60 / A2 s1,d0:	● ●

OPBYGNING

LAG	MATERIALE	EGENSKABER	GWP-BIOGEN	GWP-TOTAL
			[kg CO ₂ pr. m ²]	[kg CO ₂ pr. m ²]
1	13 mm gipsplade	A2-s1,d0 664 kg/m ³	*	-1 1
2	22 mm OSB4-plade	Z = 25,4 D-s2,d0 610 kg/m ³	-34	6
3	250 mm træfiberisolering, komprimeret i væg	B-s2,d0 0,037 W/mK 43 kg/m ³	-54	5
3	45x250 mm reglar C/C 600 mm	D-s2,d2 500 kg/m ³	-28	3
4	40 mm træfiberplade	Z = 1 D-s2,d0 0,05 W/mK 167 kg/m ³ ***	-51	3
			0	0
			0	0
			0	0
			0	0

Samlet tykkelse: 325 mm

RESSOURCEFORBRUG

*Klassificeret K₁ 10 beklædning på spånplade eller bedde (min. 300 kg/m³ og D-s2,s2)

**De sammenhængende lag i kombination vurderes at kunne overholde K1 10 på aktuelt materiale, men skal brandtestes eller lign. for dokumentation.

***For enfamiliehuse kan udvendig overflade alternativt være materiale klasse D-s2,d2, hvis minimum 2,5 m til naboskel, vej, og stier samt klasse BROOF (T2) tagdækning.

● Kan anvendes som præaccepteret løsning

● Kræver brandteknisk begrundende vurderinger, komparative analyser, brandtest eller risikoanalyser

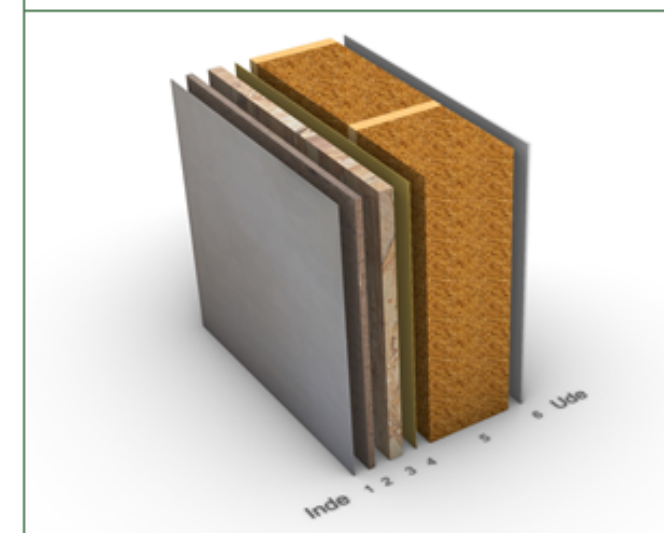
● Kan ikke anvendes

YDERVÆG 7

Halmelement | Lerplade | OSB | Træfiber | Dampbremse | Halm | Fibergips

BESKRIVELSE

Ydervæg af halmelement og komprimeret halm. Pga. halmisoleringens store fugtkapacitet er det muligt at overholde fugtklasse2 på trods af der anvendes fibergips som vindspærre. EcoCocon-element er brandtestet til REI45 med et lag fibergips på 12,5 mm. Indvendig beklædning kræver test.

PERFORMANCEINDIKATORER

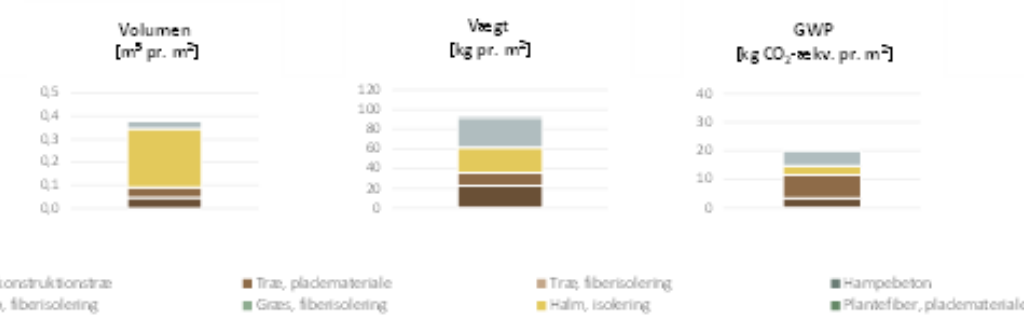
U-VÆRDI:	0,16 W/m ² K
TERMISKMASSE:	17 Wh/K.pr. m ²
FUGTKLASSE:	2
TRINLYD, I _{n,w} (C ₁ C ₅₀₋₂₁₅₀):	-
LUFTLYD, R _w (C ₁ C ₅₀₋₃₁₅₀):	54 dB (-2 dB -6 dB -6 dB)
GWP-TOTAL:	20,9 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP-BIOGEN:	-93,7 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP UPFRONT (A1-A3):	-73,3 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
GWP-FOSSIL (A1-A3):	20,4 kg CO ₂ -ækv. pr. m ²
	BÆRENDE IKKE-BÆRENDE
30 min + K ₁ 10 / D-s2,d2:	● ●
30 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
60 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
120 min + K ₁ 10 / B-s1,d0:	● ●
K ₂ 60 / A2 s1,d0:	● ●

OPBYGNING

LAG	MATERIALE	EGENSKABER	GWP-BIOGEN	GWP-TOTAL
			[kg CO ₂ pr. m ²]	[kg CO ₂ pr. m ²]
1	3 mm lerpuds	B-s1,d0 900 kg/m ³	**	0 0
2	22 mm lerplade (let)	B-s1,d0 750 kg/m ³	**	-2 2
3	45 mm træfiberplade	D-s2,d0 0,05 W/mK 300 kg/m ³	22	0
4	Dampspærre	Z=500	0	1
5	300 mm presset halm	E 0,05 W/mK 100 kg/m ³	-33	3
5	45x300 mm reglar C/C 600	D-s2,d2 500 kg/m ³	-34	3
6	12,5 mm fibergips	Z = 0,8 A2-s1,d0 1150 kg/m ³	**	-4 3
			0	0
			0	0

Samlet tykkelse: 379 mm

RESSOURCEFORBRUG

*Klassificeret K₁ 10 beklædning på spånplade eller bedde (min. 300 kg/m³ og D-s2,s2)

**De sammenhængende lag i kombination vurderes at kunne overholde K1 10 på aktuelt materiale, men skal brandtestes eller lign. for dokumentation.

● Kan anvendes som præaccepteret løsning

● Kræver brandteknisk begrundende vurderinger, komparative analyser, brandtest eller risikoanalyser

● Kan ikke anvendes

Eksempler på funktionskrav for ydervæg:

- Bæreevne og stabilitet
- U-værdi
- Klimapåvirkning (LCA)
- Brandsikkerhed
- Fugttekniske egenskaber (mulig fugtklasse)
- Tæthed
- Æstetik og udtryk
- Holdbarhed og vedligehold

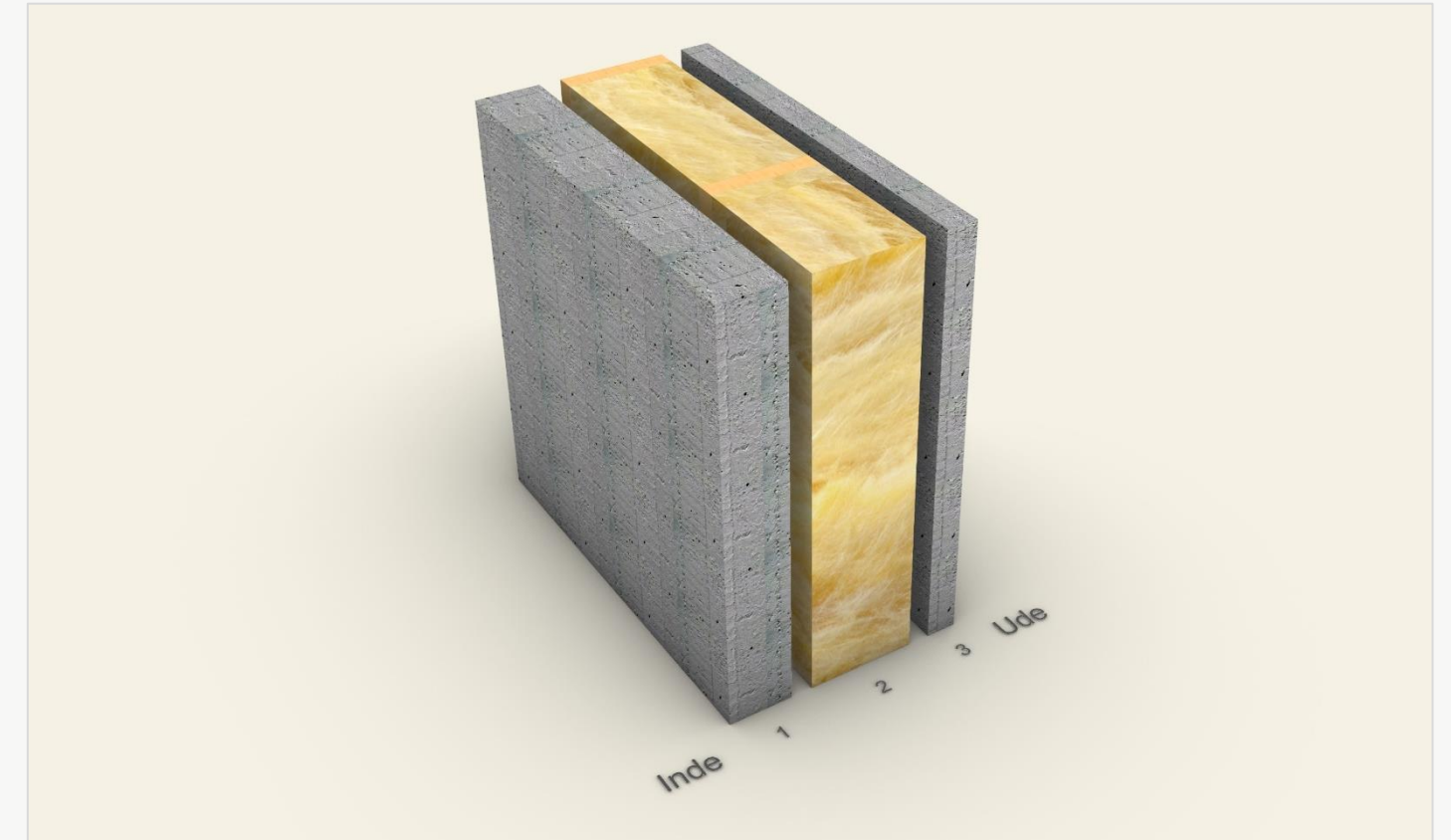
Betonelement:

- Få konstruktionslag (U-værdi sikres ved isoleringen, mens resterende funktionskrav håndteres ifm. med bagmur og forplade.)
- De enkelte lag er ikke afhængige af hinanden.

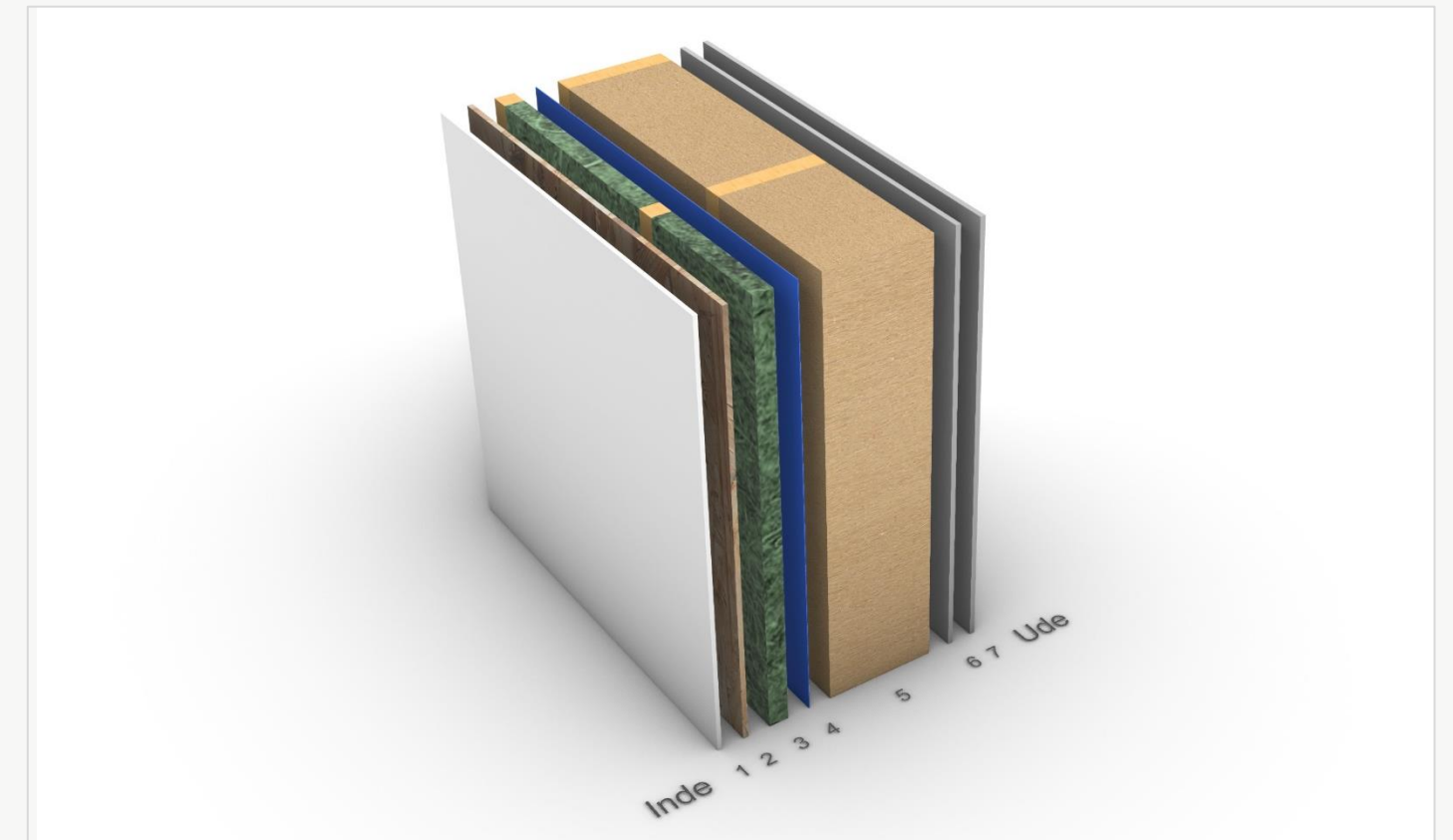
Træskelet:

- Mange konstruktionslag, hvor hvert lag sikrer særskilt funktion fx dampbremse sikrer tæthed og indvendig beklædning sikrer brandinddækning.
- Krav til de enkelte lag kan afhænge af øvrige materialers egenskaber.

Konventionel ydervæg (betonelement m. mineralsk isolering)

Biobaseret ydervæg (Træskelet m. træ- og hampefiberisolering)

Eksempler på funktionskrav for ydervæg:

- Bæreevne og stabilitet
- U-værdi
- Klimapåvirkning
- Brandsikkerhed
- Fugttekniske egenskaber
- Tæthed
- Æstetik og udtryk
- Holdbarhed og vedligeholdelse

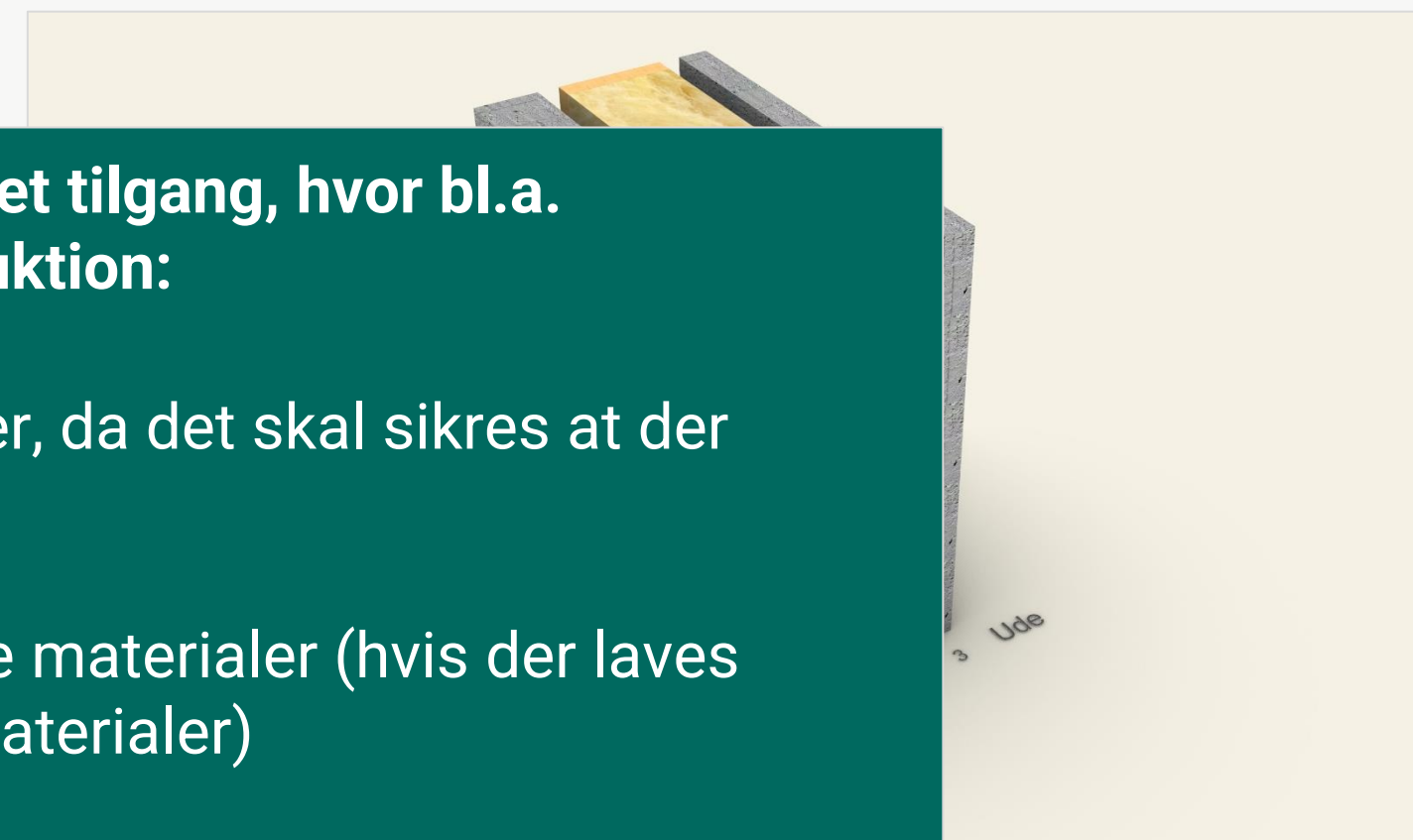
Betonelement:

- Få konstruktionslag
- Funktionskrav hænger sammen
- De enkelte lag er tynde

Træskelet:

- Mange konstruktionslag, hvor hvert lag sikrer særskilt funktion fx dampbremse sikrer tæthed og indvendig beklædning sikrer brandinddækning.
- Krav til de enkelte lag kan afhænge af øvrige materialers egenskaber.

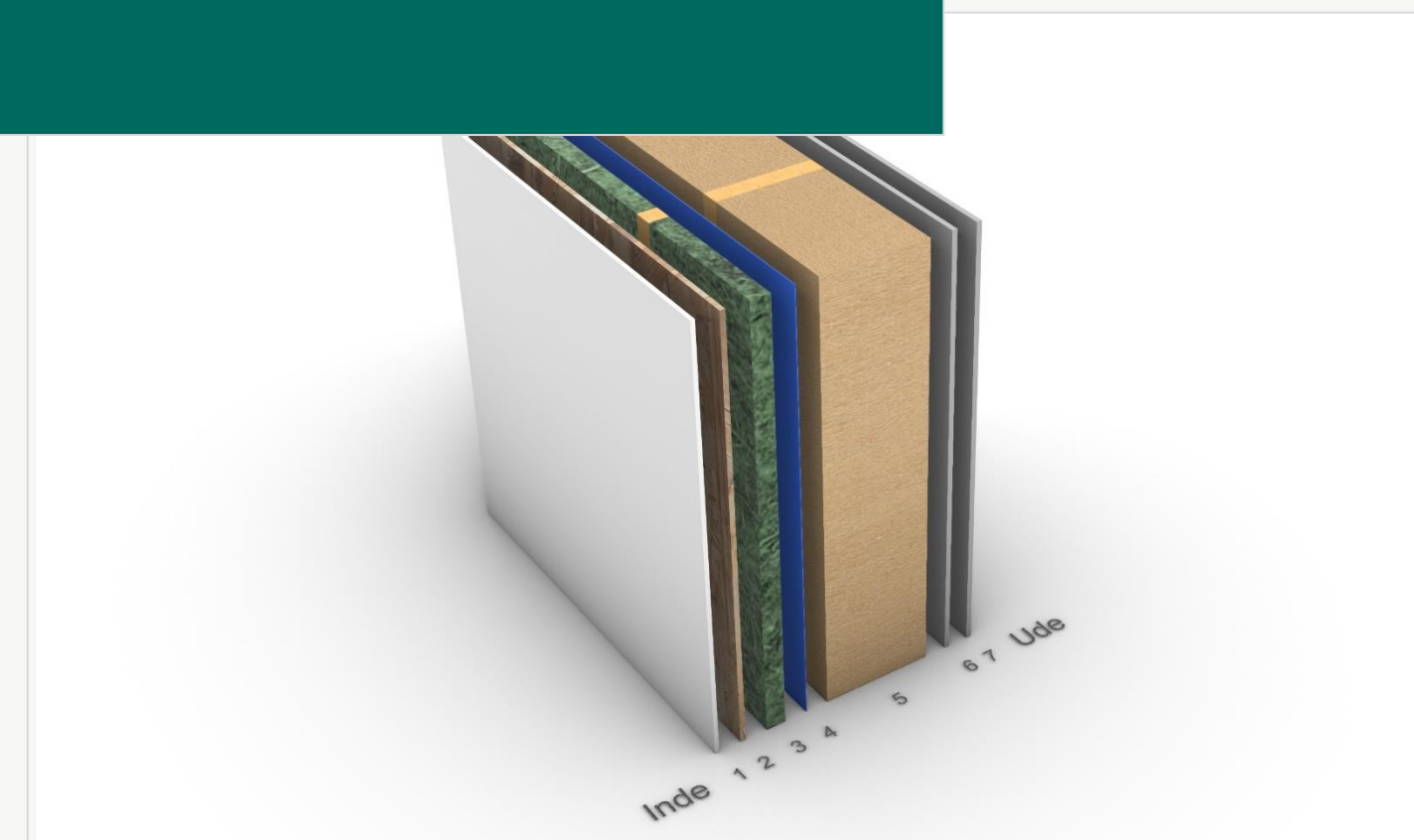
Konventionel ydervæg (betonelement m. mineralsk isolering)

Biobaserede materialer kræver i højere grad en helhedsorienteret tilgang, hvor bl.a. fugthåndtering, tæthed og brandsikkerhed samtænkes i konstruktion:

- Det kan være vanskeligt at arbejde med "generiske" materialer, da det skal sikres at der findes et produkt, der lever op til alle krav
- Det kan være nødvendigt at projektere med produktspecifikke materialer (hvis der laves brandtest på konstruktion skal denne være med specifikke materialer)
- Det er vanskeligere at udskifte et materiale med et andet (fx isolering), da det har indflydelse på mange forskellige funktionskrav

og hampefiberisolering)

Hvem koordinerer processen?

Optimering – hvilke fag er involveret?

Kontor og erhverv

Daginstitution

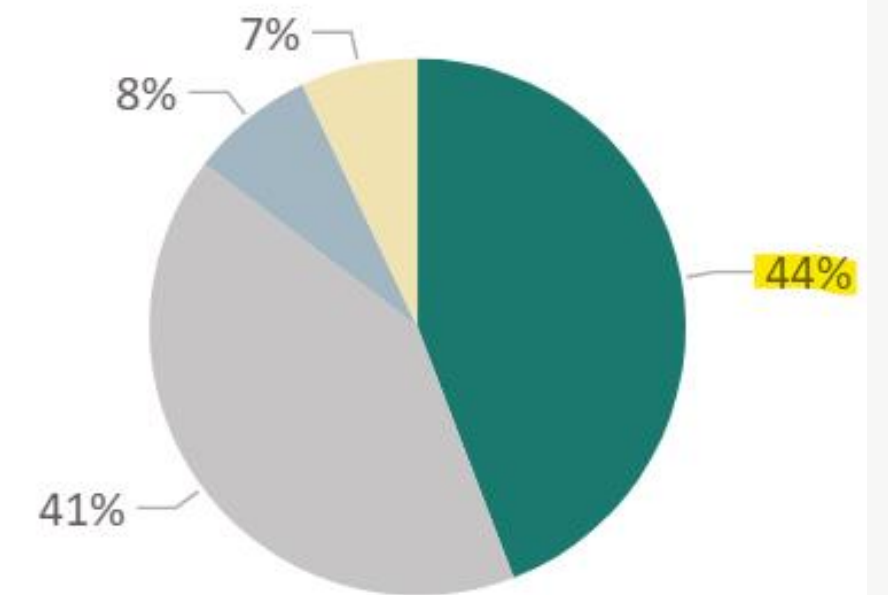
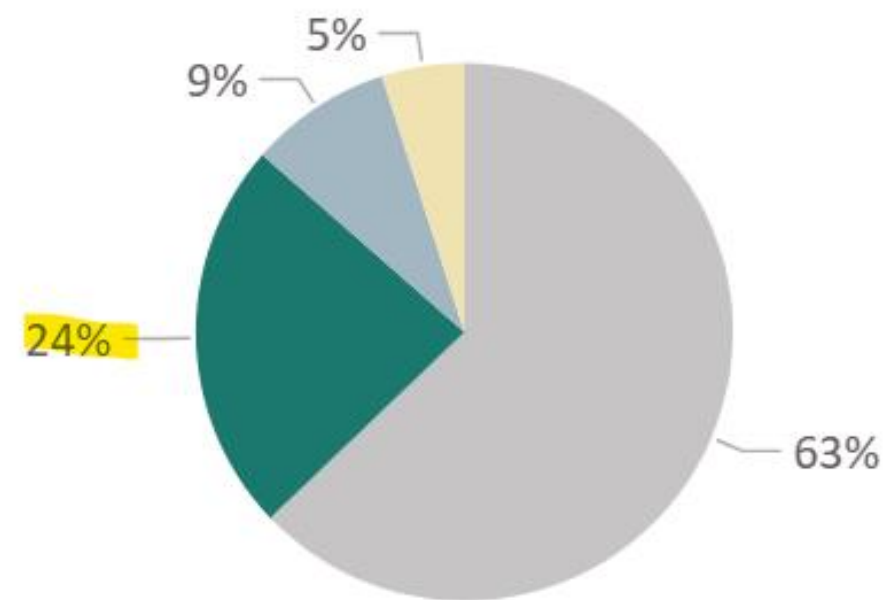
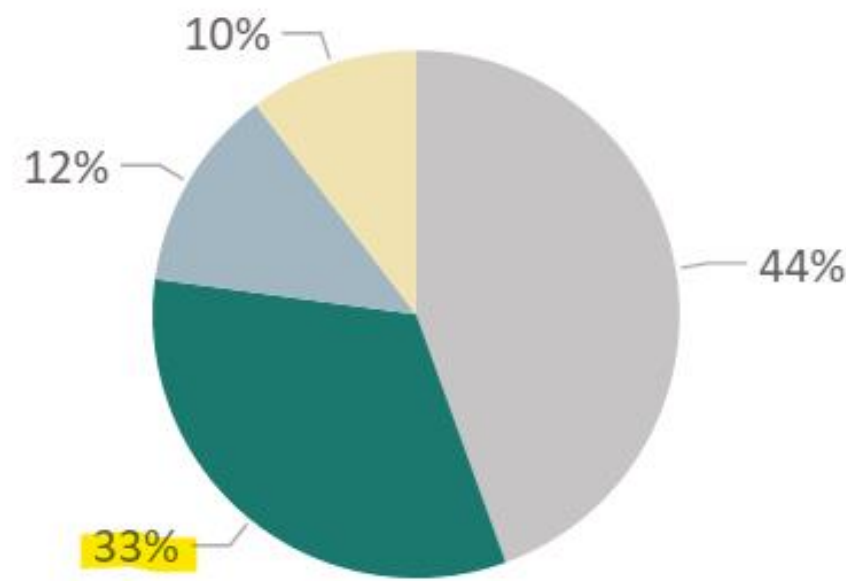
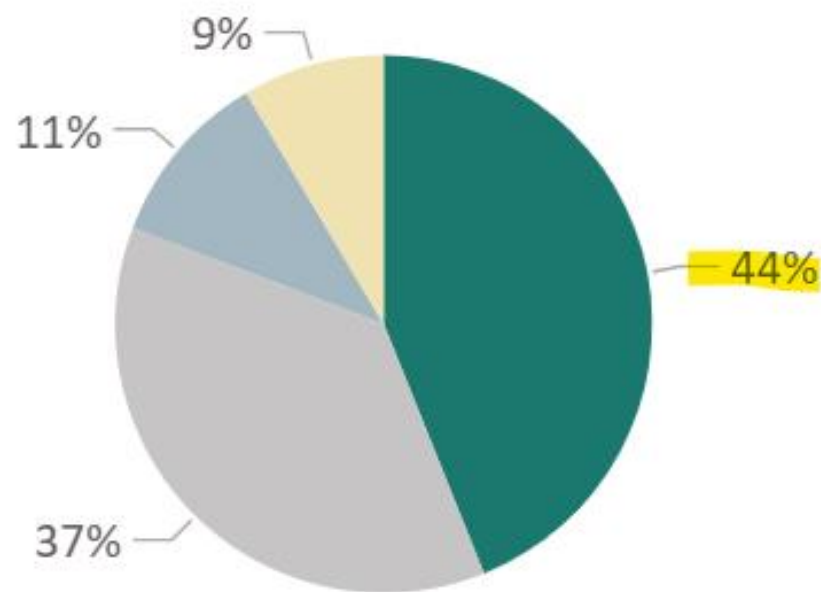

Bolig-parcelhus,

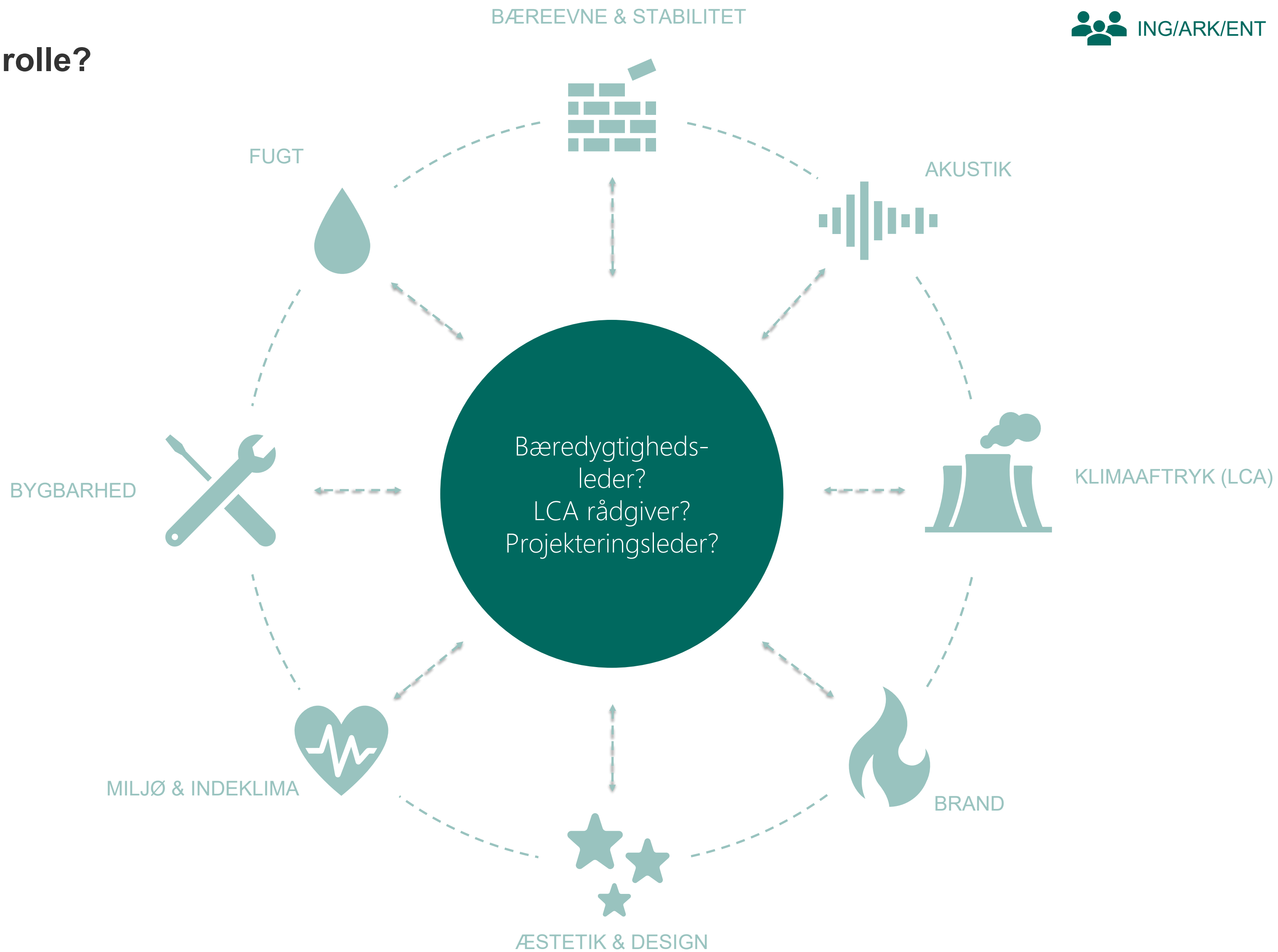
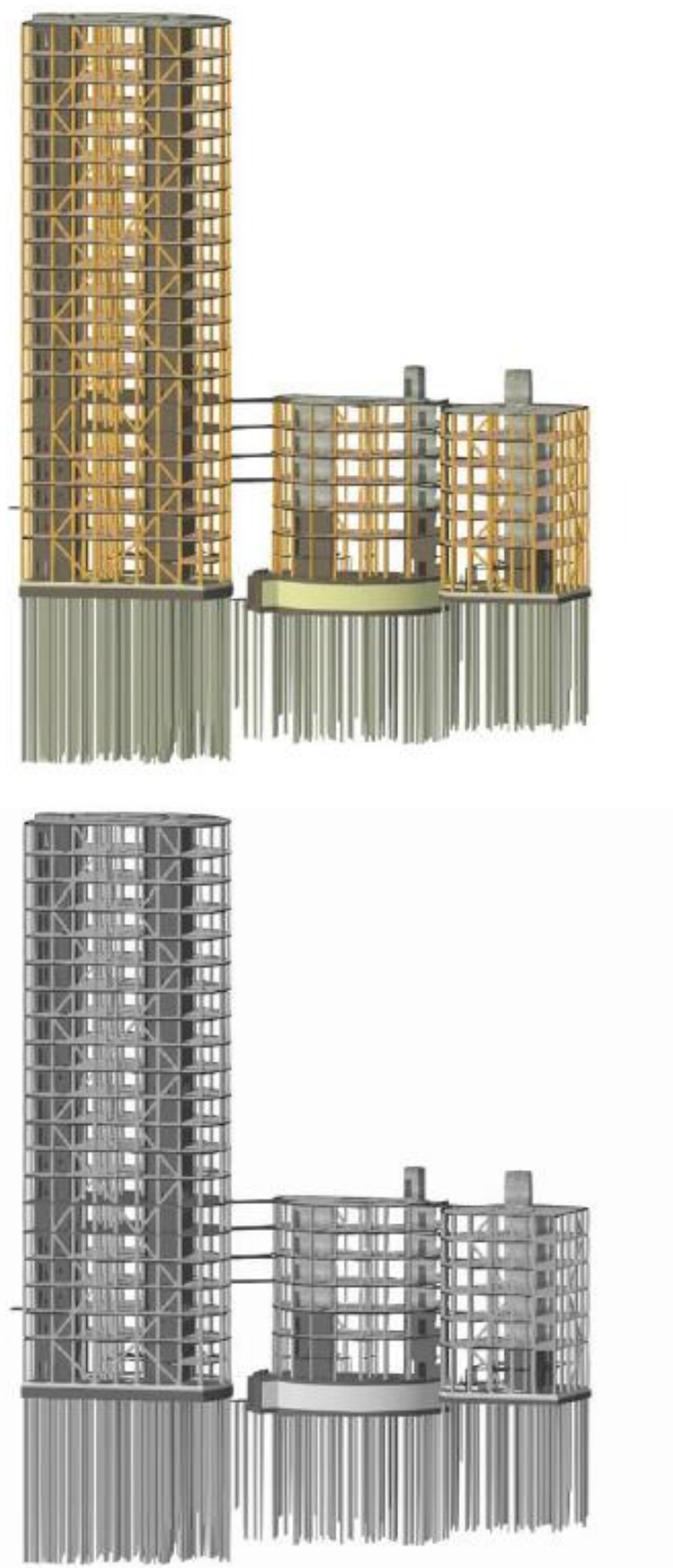

Bolig-etagebyggeri

- KON
- ARK
- VVS
- EL

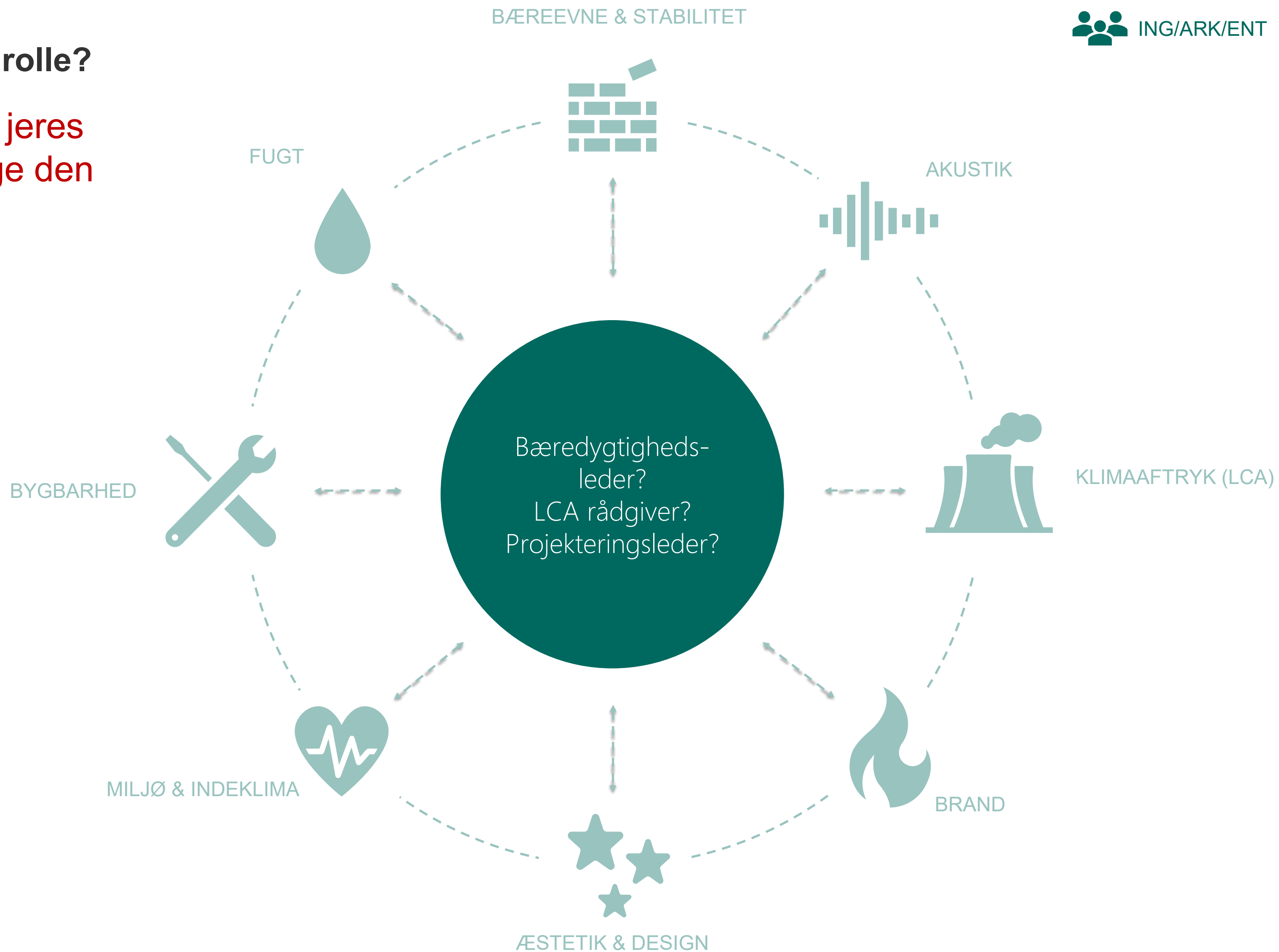
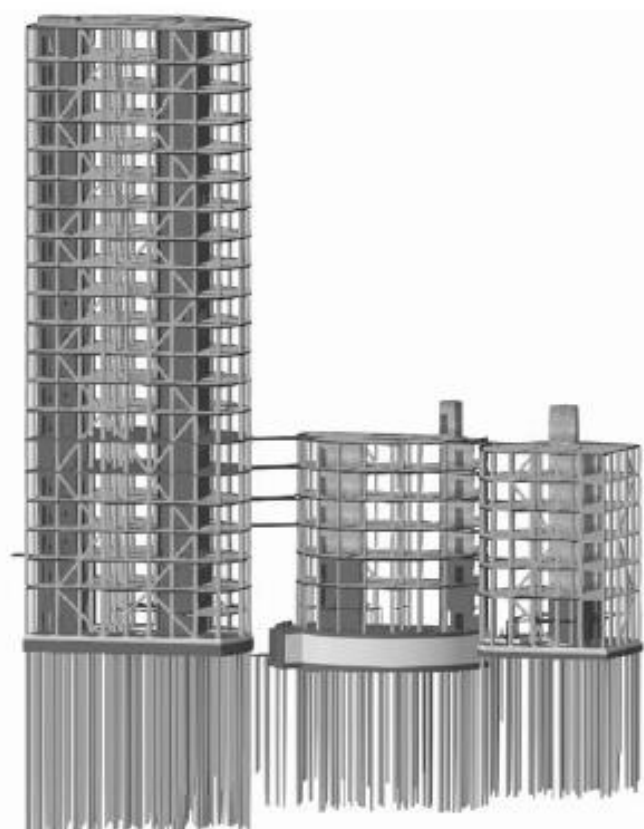

Bæredygtighedslederens rolle?

Bæredygtighedslederens rolle?

Hvem bør efter jeres mening varetage den tværfaglige koordinering?

Spørgsmål?

Tak for i dag